

MARIÏ
MERCATORIS
 OPERUM QUÆ EXSTANT
 PARS POSTERIOR,

CONTINENS

EA QUÆ AD HÆRESIM NESTORIANAM SPECTANT.

PRÆFATIO HISTORICA.

Posterior pars operum Marii Mercatoris cum Nestorianam causam contineat, qua nulla fere est in ecclesiasticis monumentis celebrior; eumque exhibeat omnia fere istius causæ instrumenta, quæ in hunc usque diem vel obscura fuerunt vel penitus ignota: non erit, opinor, ingrata studiosis rerum ecclesiasticarum, immo placitura credi potest, propter novitatem, lucisque diu expetitæ affulgentiam. Non videtur tamen posse legi tanta cum animi voluptate, tantaque utilitate, quantam afferre valet, nisi prius perspecta sit historia annorum octo, qui a Nestorii ordinatione ad ipsius deportationem in Oasim effluerunt.

Atque hæc me ratio adduxit, ut putarem hujuscemodi historiam præmittendam; nec tamen accipiendam ex aliis scriptoribus, quam qui vel negotium hæc gesserint, ut Cœlestinus, Cyrillus, Nestorius, Cassianus, Theodoretus, et Patres Ephesini; vel suis oculis spectare potuerint, quæ gerebantur, ut Socrates et Sozomenus; vel paulo post exstiterint, ut Gennadius, auctor Prædestinati, Evagrius, alique, sive qui catholicas partes secuti sunt, sive qui contrarias: eo enim majorem quæ dicentur obtinebunt fidem, quo minus aut dubitis conjecturis, aut levibus ratiociniis probabuntur; immo quo certioribus ejusmodi auctorum testimoniis verbi-que etiam referentur.

Scio rei Nestorianæ synopsis præfixam esse concilio Ephesino. Scio et ejusdem rei a Patre Petavio conscriptam historiam; nec ignoro nuper a Christiano Lupo dissertationem editam, immo et additam dissertationi appendicem de sacrosancta synodo Ephesina. Sed neque me synopsis quam dixi, neque Petavii historia, licet accuratissima, neque alterius viri docti labor a proposito deterruit: periade quasi me superflua opera exercerem, idque agerem quod jam ab eruditissimis hominibus occupatum esset.

Nam præterquam quod necesse fuit rationem reddere ordinis quo Mercatoris Opera disposuimus, lectoribusque ostendere quo singula tempore, quaque occasione nata sint, synopsis certe concilio Ephesino præposita brevior est quam par sit; Petavii historia ad id quod intendimus parum conducit; et Christianus Lupus, cum immensa eruditionis copia, quam in scholia canonum ad octo concilii editorum congressit, vix non obrueretur, non valuit ad subtiliora quædam attendere, quæ a nobis, dum pauciora præsequimur, et in uno concilio Ephesino hæremus, curiosius animadversa sunt: ea tamen non parvo operæ pretio referuntur, si quidem subtilitatis non parum, multum momenti ad historiam habent. Nam populares opiniones non paucas auctoritate gravissima convellunt, et Mario Mercatori quantum gens eruditorum debeat, manifeste ostendunt.

ANNO CCCCXIV.

Sisinnius, Attici successor, cum tenuisset urbis regniæ sedem episcopalem non totos annos duos, fato functus est vii kal. Januar. Hierio et Ardaburio cons.; fuit annus ille Christi 427, Cœlestini papæ 5, Theodosii junioris 20, Valentiniiani tertii 5 (*Socrates lib. iv, cap. 26*). Post Sisinnii obitum Constantinopolitanus clerus, inter agendum de successore ita divisus est in partes, ut aliis Proclo, quem Cyzycenæ Ecclesiæ Sisinnius præfecerat, aliis Philippo presbytero pertinaciter faventibus, vix ulla concordie spes afflueret: quare visum fuit Theodosio Imperatori, ad componendum dissidium, ex Antiochena Ecclesia Nestorium accersere, qui sin minus utrique parti foret acceptus, neutri certe foret ingratus.

Ad id vero imperatoris animum, præter studium pacis, tres causæ induxerunt. Nam et in urbe regia Chrysostomi memoria sancta erat, qui Antiochia evocatus ad sedem Constantinopolitanam, omnes impleverat numeros absoluti pontificis: et ea tempestate Antiochena Ecclesia abundabat presbyteris, non sanctitatis me-

de, sed etiam doctrinæ eloquentiæque opinione celebribus; et Nestorius tot inter insignes viros, aut merito præcipuus, aut certe majorem aliis famam collegerat.

Erat ille Germanicia oriundus oppidulo Syriæ, quamquam Marcellianus Antiochiæ natum prodidit. Addit Cassianus in eadem urbe institutum, baptizatumque adhuc infantem: scribit Evagrius monasticam vitam professum in Laura sancti Euprepii prope Antiochiam; cumque diu se exercisset, Joanne et Theodoro sociis, factum ex monacho presbyterum a Theodoro episcopo. Ipsam alii tradunt, ubi primum factus est presbyter, præpositum fuisse catechesi, fidemque in Ecclesia non tantum competentibus exposuisse, sed etiam adversus hæreticos defendisse: quæ duo erant presbyteri catechistæ officia.

Habuit animum a natura superbum, et honoris avidum, mentem opiniosam, et ingenium tractabile in quaslibet simulandi artes. Fovit hæc vitiorum semina solitudo, homini per se vanissimo faciens sui ipsius pretium et amorem. Hæc eadem mirum in modum auxit Theodori Mopsuesteni disciplina, quo magistro didicit, primum male sentire de incarnatione Verbi, tum orthodoxos despiciere quasi rudes, et tandem hæresina populis incautis facunde insinuare pro tempore et loco: nativam enim facundiam, dicendique extemporalem facilitatem convertit in nefarios usus.

Ejusmodi indole disciplinaque informatus, affectavit in primis sanctitatis speciem, cui fidem etiam apud non improventissimos faciebat infrequentia publici secessus, inter libros, pulla vestis, pallor vultus, inedix continentiaque index, cogitabunda frontis gravitas, et modesta quædam tristitia, aliique fuci, quibus nequitia solet mentiri virtutem.

Illis porro hunc in modum oculis mentibusque hominum, alias adhibuit artes, et pene præstigias, quibus voluntates omnium ordinum sibi conciliaret. Et primum quidem, etiam cum Antiochiæ versaretur, præbuit se Chrysostomi non admiratorem tantum, sed etiam imitorem, quoad genus illud dicendi Asiaticum, quo nullum populo gratius est. Postea ut optimi ejusque studiosique fidei benevolentiam promeretur, adversus hæreticos, qui maxime tunc erant in visi, Apollinaristas, Arianos, Origenistas, aliosque odium capitalia exercuit. Denique, postquam venit Constantinopolim, in magnatum existimationem, ipsiusque imperatoris et reginarum virginum gratiam, conciliatrice fama, obrepere ausus est. Neque audentem spes fefellit, magno rei christianæ malo: nam cuncta moliebatur eo tantum consilio, ut hæresim mente conceptam tum deum proderet, cum eam posset auctoritate sustentare.

Molitionibus hominis tam fraudulentent improbi favebat conditio temporum, aulæ status, et imperatoris Theodosii indoles: erat enim optimo principi mitis animus, pacisque et religionis amans, sed facilis capi pietatis specie, et occupantium præjudiciis. Diu vixerat sub Pulcheriæ sororis, sanctæ quidem virginis, sed imperiosæ regimine, qua velut ex servitute, ut se aliquando in libertatem assereret, res per se gerere videri volebat; serviebat tamen aulicorum consiliis, quibus summa erat audendi quilibet sub nomine principis licentia.

ANNO CCCLXXVIII.

Nestorius igitur a Theodosio evocatus post trimestre spatium vacantis sedis, Constantinopolim advenit, Tauræ et Felice cons., secumque Antiochia Anaasium presbyterum adduxit, arcanorum omnium consilio-rumque socium, quo postmodum usus est, velut administro impietatis et professi in Deiparam odii.

Ordinatus iv Idus Aprilis magno tum episcoporum, tum clericorum, aulæque et plebis favore. « Ex templo, inquit Socrates, cum orationem apud imperatorem haberet, hæc sententiam, quæ multis in ore est, coram universo populo protulit: *Tribue mihi, imperator, terram hæreticis purgatam, et ego tibi cælum tribuam. Tu mihi in profigandis hæreticis subveni, et ego tibi in profigandis Persis subveniam.* Qua voce visus est non tam zelum fidei quam animi intemperativam audaciam et inanis gloriæ cupiditatem prodidisse (*Lib. vii, cap. 29*). »

Quinto post die, Arianorum ecclesiam demolendam curavit; sed ipsismet Arianis, præ impotentia iræ, faces in templi sui tectum injicientibus, ignis corripuit vicinas ædes, incendioque scelerasset urbem, nisi Deus impetum flammæ repressisset: unde commotus populus Nestorio, quasi vaticinans, fecit incendiarii nomen.

Nec Arianos tantum insecutus est, sed Macedonianos quoque et Novatianos, atque Quartadecimanos, immo et Cælestianos; sed istos remissius, alios tam acriter, ut de modo servando moneri debuerit ab imperatore: qui tamen ipsius impulsu ad Florentium P. P. adversus omnes hæreticos legem dedit Constanti-nopoli in kal. Junii, Felice et Tauræ cons. (*Socrat. lib. vii cap. 29*). Poterant hæc videri officia optimi episcopi, nisi, quod ait Vincentius Lirinensis, *ut uni omni hæresi aditum patefaceret, cunctarum hæreseon blas-phemias insecutus esset* (*Commonit. n. 11*).

Quin etiam Chrysostomi nomen jam relatum ab amico in sacra diptycha, sed adhuc invisum aulæ, propter veteres parentum Theodosii inimicitias, gratiosum effecit omnibus: tantæque pacis sequester, non solum aulicis sibi devinxit, sed plebem etiam, et eos maxime, qui, quoniam ab aliis propter Joannem Chrysostomum ingenti numero discessionem fecerant, Joannitæ dicebantur.

Cum occuparet hæc arte omnium sæcularium animos, tendebat simul insidias utrique alteri ordini, ut cum hæresim propalasset, clericos monachosque, et concisepos, quos procul dubio repugnatos intelligebat, partim aulæ potentia, partim multitudinis violentia terreret.

Rebus ita comparatis, credidit se jam tuto posse hæresim insinuare, sed dolose adhuc et per fidos dumtaxat ministros, alienaque persona, ut si secundis auribus exciperentur ministrorum dicta, uteretur ipse populari aura ad tendendum porro; sin contra commoverentur animi, subduceret sese invidiæ, et voces ab aliis in vulgus sparsas opportuna explanatione inflecteret in molliorera sensum.

Primum illud factum alii aliter narrant. Ita Cyrillus: *Erat episcopus quidam, Dorotheus nomine, Constantinopoli eadem quæ Nestorius sapiens, vir quæstus causa adulationi deditus, linguaque ad temeritatem promptus. Hic dum frequens esset in ecclesia populus, Nestorio in cathedra Constantinopolitanæ ecclesiæ sedente, surrexit, et magna voce inclamare ausus est: SI QUIS MARIAM DEIPARAM ESSE DIXERIT, ANATHEMA SIT. Mox ingens populi clamor, et discessio consecuta est, etc. (Epist. ad Acacium Beroens.).*

Aliter Socrates. *Causa, inquit, ejus generis fuit. Anastasius presbyter, qui una cum eo Antiochia illuc venerat, ejusque consuetudine semper usus erat, et in magno honore ab illo habitus, eique in rebus gerendis consiliarius, quodam tempore in ecclesia docuit, MARIAM A NEMINE DEIPARAM VOCARI DEBERE; EAM ENIM HOMINEM ESSE, ET AB HOMINE DEUM NON POSSE NASCI. Hæc verba omnium animos, tam clericorum quam laicorum, magnopere conturbaverunt (Lib. vii, cap. 52).*

Quocumque tandem modo res acciderit, sive eo, quem refert Cyrillus, sive altero, quem Socrates, sive etiam utroque, quod magis reor; Anastasio scilicet primum disputante, Dorotheo primum anathema dicente, adversus Θεοτόκον; Nestorio certe neutri restitit, sed oratione potius favit. Nam cum Anastasius suo sermone tumultum in ecclesia concitasset: *Nestorius, inquit Socrates, sententiam Anastasii confirmare studens (nam eum, quem tanti faciebat, non ut blasphemias in Christum jacentem coargui voluit, sæpissime de ea controversia in ecclesia pro concione disservit; deque eadem pugnaciter quæstiones posuit, et vocem DEIPARAM omnino rejecit (ibid.). Dorotheum pariter sin minus impulit, quod tamen similis vero, saltem, ut scribit Cyrillus, passus est palam in ecclesia, dum sacra peragerentur, temerario ausu effutire: SI QUIS MARIAM DEIPARAM ESSE DIXERIT, ANATHEMA SIT (Epist. ad Acacium Beroensem).*

Nec tantum patienter tulit Anastasium Dorotheumque impie locutos. Sed cum decrevisset conceptum ex longo virus per se tandem evomere, in magna ecclesia, ubi frequens erat omnium ordinum expectatione penduntium consessus, sermonem habuit de incarnatione Dominica, vel de virgineo partu, quem non immerito insipientissimum tractatum Marius Mercator (*In contrad. 11 anathem.*), pestiferum Castianus (*Lib. vii de Incarn. cap. 6*), blasphemiam omnis compendium Cyrillus vocat; totum enim continet venenum impietatis tunc primum a Nestorio propalata; et hæc præsertim verba, quæ ab omnibus fere scriptoribus cum execratione referuntur: *Habet matrem Deus: ergo excusabilis gentilitas matrem diis subintroducens. Non, vir optime, Maria peperit Deum, etc., peperit hominem Deitatis instrumentum, hominem Θεοτόκον, etc. Sermone initium, etc. Doctrina pietatis est sensatorum in ecclesia intentio; pietatis autem doctrina providentiæ cognitio est, etc.*

Ad tantam blasphemiam cohorrescentibus omnibus, ea fuit auditorum indignatio, eaque fidelium animorum commotio, ut non defuerint qui in sanctissima ecclesia coram illo reclamarent; factum enim est eodem die quo sermo de incarnatione dictus est, *ut simplex quidam monachus, statim habita concione, cum fidei studio arderet, in medium ecclesiæ progressus, cum synaxi celebraretur, impietatis præconem, quod hæreticus esset, ab ingressu prohibere conatus sit. Sed hunc ille (Nestorius) cæsum magnificis præsidibus tradidit, flagrisque denuo dissectum, et publice cæsum, præcone non absque clamore præeunte, in exsilium expulit. Neque tragædia hæc hisce finibus constitit; etenim qui partes sequebantur omnia per vim agentis, post impiam illius concionem, nisi Deus prohibuisset, in ipsam sacrosancta Dei ecclesia cædem edituri erant. Ita monachi Constantinopolitani in supplicatione imperatori oblata (1 part. conc. Ephes. c. 50).*

Factum quoque, quod scribit Cyrillus, *ut plebs Constantinopolitana, levibus quibusdam vanisque hominibus, et iis qui Nestorio adlabantur, exceptis, a synaxi abstineret; abstinere ab ea quoque omnia fere monasteria, eorumque archimandritæ, immo et magna pars senatus: verentes ne ipsomet episcopo, et illis etiam, quos Antiochia discedens inde secum abduzerat, quidvis perversum evomentibus, aliquid in fide detrimentum acciperent (1 part. conc. Eph. cap. 14).*

ANNO CCCCKXIX.

Nestorius partim ira furens, partim fretus aulæ potentia, paulo post alterum sermonem fecit, velut adversus Arianos et Macedonianos, reipsa vero adversus catholicos, quo et priorem confirmare visus est, sive calumnia catholicis inusta, sive symboli Nicæni auctoritate suos in sensus detorta. Quo tempore contigit mirabile quiddam, atque audax facinus, quod narrat Cyrillus de Eusebio, qui propter singularem doctrinam et pietatem Dorilæi episcopus fuit. Ille cum inter laicos tunc temporis versaretur, impie dicentem pro concione episcopum ausus est verbo palam arguere, suæque fidei, atque animosæ in hæreses fortitudinis specimen exiniium dedit.

Fecit et tertium, brevi post tempore, velut in Apollinaristas, de dogmate seu Θεωρωσις, id est, de inconfusa duarum in Christo naturarum conjunctione, et reciproca nominum communione; in quo venæum textu paulo artificiosius, tantoque nocentius populis infudit, quod videretur in Apollinaristas, qui naturas in Christo confundebant, invisum catholicis ea tempestate nomen, inveni: quamquam hæresim suam de Christo puro homine, et sola præstantia a sanctis aliisque hominibus diverso, tacere non potuit.

Ita furem in Christum hæretico plures magnis animis restiterunt; sed, quod admiratione dignum est, laici primum, et monachi, deinde presbyteri, demum episcopi. Neque vero rem agendam verbo tantum putarunt magnumque defensores fidei, sed scriptis et stylo quoque, ut ad plures pertineret causæ tantæ tamque religiosæ cognitio.

Primus omnium Eusebius, divino spiritu incensus, obstestationem in Nestorium publice proposuit, eoque facto omnium animos inflammavit fidei studio adversus episcopum hæretica Pauli Samosatani dogmata renovantem. Obstestatio sic se habet: *Quicumque schedam hanc accepturi sunt, eos per sacrosanctam Trinitatem, aduerso, obtestorque, ut eadem episcopis, presbyteris, diaconis, lectoribus, necnon et laicis quoque Constantinopoli habitantibus ostendant, ejusdemque exemplum ad evidentem hæretici Nestorii confusionem, iisdem imperiantur; ut qui eodem prorsus sentias quæ Paulus Samosatenus, ante centum sexaginta annos a catholicis episcopis anathemate condemnatus (Leontius lib. III contra Eutych. et Nestorianos).*

Tunc temporis, ut mihi quidem videtur, Marius Mercator scripsit epistolam ejusdem cum Eusebii obstestatione argumenti, et ejusdem fere modi, nimirum de discrimine inter hæresim Nestorii, et dogmata Pauli Samosatani, Ebionis, Photini, et Marcelli Galatæ; fervebat enim inter omnes quæstio, an Nestorius cum Samosatano sentiret; et ut quisque, aut ingeniosus sibi videbatur, aut eruditus, sententiam forebat: unde summum quoque Socrates, quantumcumque laicus, et rerum theologicarum peritus, ut homo de aula, iudicium interponere voluit (*Lib. VII, cap. 31*). Habet vero Mercatoris epistola hoc initium: *Samosateni Pauli atque Nestorii est ista non minus impia quam vana doctrina, etc.*

Tunc pariter exemplo haecorum in presbyteri, cum in ecclesia quæ trene maritima dicebatur in graviam degna inveci essent, continuo minis et auctoritate freudentis episcopi silere jussi sunt: unde accidit ut *populus usitatum fidei prædicationem requirens publice inclamaret: IMPERATOREM HABEMUS, EPISCOPUM NON HABEMUS (In supplic. Basilii, 1 part. conc. Eph. cap. 30).*

Neque tantum querelis populus rem egit, sed minis quoque et publica exprobratione seclerum quæ specie pietatis Nestorius tegeret; objecit enim *indigentium negligentiam, facultatesque pauperum cupidis hominibus erogatas; tum minatus est projectionem in mare, et pastoris in lupum versi necem (Cyrill. in Encomio Virginis).*

Minas exceperunt facta, nisi magistratum potentia, ipsiusque imperatoris Nestorio faventis retinisset motus. Utrumque libera simplicitate monachi ipsimet Theodosio objecerunt. Postquam enim impotentiam Nestorii, et furendi adversus quemlibet licentiam exposuerunt: *Superbia, inquit, qua omnes parvipendit, elatus, pecuniisque et corruptorum quorundam hominum potentia fretus, et ut libere quod res est dicamus, vestra quoque dominatione fretus, hæc facit (In supplic. 1 part. conc. Eph. cap. 30).*

Dam cuncta ferrent odiis, hinc et inde quidem infestis, non tamen pariter hinc et inde justis, Proclus, qui a Sisinnio ordinatus fuerat Cyzycenorum episcopus, pergebat pristinum officium implere Constantinopoli, et in ecclesia populum docere. Cum autem moleste ferret zizania spargi pro bona semente in agrum Christi, quem excolendam susceperat, dum fieret amplissima quædam synaxis, urgente pectus vere apostolicum Christi charitate, habuit in maximo omnium ordinum cœtu pro Deipara virgine contra Nestorium orationem panegyricam, in qua, licet adversarii nomen tacuerit, præsentem episcopum reveritus, hæresim tamen omnibus notam, summo auditorum plausu, refellit. Factum narrant Theophanes et Cedrenus his verbis: *Ἐν μὲν δὲ κυριακῇ, προκαθήμενου Νεστορίου, προτραπείς Πρόκλος τοῦ ἐπηγήσασθαι εἶπεν Ὁμιλία εἰς τὴν Θεοτόκον, ἧς ἡ ἀρχὴ, Παρθενικὴ πανηγυρὶς σήμερον, ἀδελφοί, etc. Die festo solemnior, presidente Nestorio, conversus ad concionandum Proclus dixit: Homilia in Deiparam, cujus initium est, VIRGINALIS CONVENTUS HODIE, FRATRES, etc. Vincentius Ricardus, ex vetere Chronologia Græca manuscripta, paulo aliter factum refert. Μίαν δὲ κυριακὴν ὄρισεν Νεστόριος τῷ Πρόκλῳ, ἵνα διδάξῃ, καὶ εὐθύς εἶπεν ὁ Πρόκλος μεγάλη φωνῇ Ὁμιλία εἰς τὴν δίσποιναν Θεοτόκον. Παρθενικά, etc. Constituerat Nestorius festum solemnius Proclo, quo doceret populum; Proclus vero repente magna voce dixit: Homilia in dominam Deiparam, VIRGINALIS, etc.*

Habita est insignis illa omniumque laudibus celebrata homilia anno Christi 429, qui primus fuit Nestorii, die festo solemnior, aut Christi, aut beate Virginis. Erant enim ejusmodi *ἑορτα κυριακῆ*. Habitam ergo oportet, vel in *Θεοφανείᾳ*, die 6 Januarii, quod minus reor; vel *ἐν τῷ Εὐαγγελισμῷ*, quam Annuntiationem dicimus, die 25 Martii, ut ipsum docet orationis argumentum, atque ipse contextus.

Dicenti tantus ab omnibus datus est plausus, quantum facere potuit maximum, non solum orationis dignitas, sed auditorum etiam cum pietas in Deiparam, tum odium in Nestorium: ausus est ipse tamen continuo pro more populum affari, summaque impudentia ac impietate, Procli præcipua quoque dicta reprehendere, immo et blasphemie damnare. Orationis initium est: *Amatores Christi populos plausus his conferre qui pro beata Maria impendunt sermonis officium, non est mirandum. Hoc enim ipsum, quod facta est templum Dominicæ carnis, excedit omne quod est laude dignissimum, etc.*

Neque vero contentus semel dixisse adversus Deiparæ laudatorem, tres iterum habuit sermones, tribus consequentibus post paschalia synaxibus, quibus singulis prolixius tres præcipuas Procli sententias arguit, quod Deus sit passus et mortuus, quod Deus sit noster pontifex, quodque beata Virgo dici debeat *Θεοτόκος*. Cum vero synaxes olim fierent diebus Dominicis et sabbatis, atque etiam in memoriis martyrum, vix despicere

licet quo quisque ~~anno~~ die sit dictus : quamquam vix ullum crediderim factum die festo, sive martyris, sive sancti alterius ; in id enim temporis nullum novi, qui incidit.

Unum præ ceteris dixit in ingenti ~~carana~~ per suos coacta, eumque tanto nocentiorum reliquis, quanto et prolixior est, et ea continet explicatius, quæ in aliis breviter minusque aperte dicta fuerant. Sermonis argumentum erat : *Adversus eos qui propter unionem aut divinitatem Verbi mortificant, aut humanitatem deficiunt.* Initium : *Contumelias quidem hæreticorum in me, tanquam delictum machinas, et horum in mare comminatas submersiones, perturbationum quoque desideria, et persecutionum nova quæ intenduntur molimina, et indigentium negligentiam, quam nobis obijciunt, et aliorum in nos garrulitatis deliramenta, tanquam ranarum strepitus rideo, aut certe quantum infantium jacula seu castræcontremisco, etc.*

In hac oratione tacuit Procli nomen, ut in aliis tribus prioribus ; sed singula ipsius arguens, atque ea in primis quæ Deum continerent pro nobis mortuum, virum omnibus exinde satis notum, miserum, hæretici, calumniatoris, Apollinaris, Ariique nomine traduxit.

Miserat infandus hæreticus per fidos homines primum suum tractatum de Incarnatione, cum nonnullis aliis hominibus in provincias, ad pestem latius spargendam. His in Ægyptum perlatis, et in monasteria insidioso maligneque submissis, Cyrillo Alexandrinæ Ecclesiæ episcopo imposita est necessitas scribendi ad monachos, ut obviam iret malo, quod propter nonnullorum, quorum in manus scripta venerant, imperitam simplicitatem, et credulam levitatem timeri poterat : proclive enim erat, ut commotio animarum, quæ jam suborta fuerat, paulatim, ut sit, altercatione cresceret, et in pertinaciam erroris hæresisque verteretur. Ita Cyrillus ipse narrat Coelestino papæ : *Homiliis Nestorii in Ægyptum perlatis, levis quosdam homines in errorem abducios, recte ille sentiret et loqueretur, an secus, anxie inter se disquirere cognoveram, metuens ne forte morbi contagium in simpliciorum mentibus altiores radices paulatim ageret, ad Ægypti monasteria generalem epistolam scripsi, nutantesque in recta fide confirmavi (1 part. conc. Eph. cap. 14).* Missam oportet epistolam, non circa diem festum Θεωπαιτικῆς, quo tempore monachis indicebatur dies paschalis, alioqui suam haberet solemnem clausulam, quæ Paschatis tempus indiceret ; sed post diem festum paschalem, ad quem cum episcopo celebrandum nonnulli, ex singulis monachorum cœlibus, Alexandriam venire soliti erant, sic tamquam omnium procuratores.

Præstantis illius epistolæ ad monachos *εμπία*, inquit Cyrillus, ad Constantinopolitanam urbem quorundam opera deportata (a Cyrillo suis apocrisiariis pro certo missa sunt) ibidemque lecta, tanto adjuncto fuerunt, ut plerimi a magistratu ejus rei causa per litteras Cyrillo gratias egerint. Verum hoc ipsum Nestorio quoddam tra. contra Cyrillum susceptæ fomentum subministravit (Epist. ad Coelestinum).

Jussit ergo Nestorius Photium quemdam respondere (1 part. conc. Eph. cap. 12) ; sed responsio, quam Cyrillus aliquando vidit (In epist. 2 ad Nestorium), ad nostra, quod sciam, tempora non pervenit ; nec ea responsione contentus, occultas primam, tum apertas iniuriam adversus Cyrillum exeruit. Cumque in urbe regia Ægyptii quidam versarentur, in quos Alexandrinus episcopus propter infamiam vitæ ex canonum prescripto animadverterat, eos Nestorius subornavit, ad calumniam Cyrillo faciendam, dandosque adversus ipsum sibi ac Theodosio libellos, quibus argueretur, non Ecclesiam modò male administrare, sed in Ægypto etiam contra imperatorem pene tyrannicè occupare, certe in magistratus turbas eiere. Hæc calumnia postmodum erupit in apertum, sicut et alia, quæ, ut quibusdam visum est, Alexandrinis clericis in comitatu existentibus inusta est, quasi cum Manichæis sentirent.

Non tantum Constantinopoli turbatum est, sed Oriente toto, quod tradit Cyrillus, occasione sermonum Nestorii : quos cum accepisset alicunde Coelestinus Romanus pontifex, simulque nuntios de turbis Ecclesiarum orientalium, offensus inde, cum aliis episcopis, quorum in cœtu de cunctis referri fecerat, consulendum ratus est super ea re Cyrillum, an perinde se res haberet atque fama jactabat. Litteræ Coelestini perierunt, sed earum meminit Cyrillus Nestorio scribens in hæc verba : *Quid postremo faciam ? tempus enim loquendi est et conferendi cura veneratione tua, indicante de chartulis quibusdam, quæ nescio quomodo Romam perlata sunt, reverendo ac religiosissimo Romanorum episcopo Coelestino, cum omnibus qui cum eo sunt episcopis venerandis, quia utrum sint religionis uar, an non, habetur incertum ; scribunt enim nobis, propter ipsas vehementer offensi.*

Unò eodemque tempore, ut par est credere, id est, sub finem Aprilis, epistola adversus homilias Nestorii missa est a Cyrillo, tum ad monachos, ut erudirentur, tum Constantinopolim ad clericos Alexandrinos a quibus spargeretur : plures enim Cyrillus e suis clericis eo submisserat, qui non tantum de more res agerent Ecclesiarum Ægypti in urbe regia, sed etiam qui excubarent pro fide, certoque, de singulis Nestorii molitionibus atque consiliis, præselem suum moneant.

Ab his cum nuntiatum esset Nestorium exulcerato animo omnem lapidem movere, quo epistola auctorem offenderet, omnibusque aliis invisam redderet, litteras dedit Cyrillus ad Nestorium, quibus et objecta purgaret, et motum causam refunderet in suum auctorem, et querelas Romani pontificis de tractatibus ad se missis exponeret, et pœnitentiam suaderet, et suam sponderet, in promovenda re fidei, constantiam. Epistolæ initium est : *Venerabiles viri ac fide digni Alexandriam venientes retulerunt nobis, ægre admodum ferre religionem tuam, et ad bedendum me cuncta movere, et modis omnibus mihi ; neque doloris tui volente causas addiscere, dixerunt, quod epistolam meam ad sanctos monachos circumferant Alexandrini quidam, etc.*

Acceptis litteris Nestorius rescripsit per Lamponem presbyterum, breviter quidem, sed non sine gravi Cyrilli accusatione, quod intemperantius ad se prior scripsisset.

Atque hoc initium fuit apertæ contentionis duos inter majorum sedium antistes, Alexandrinæ et Constantinopolitanæ: quorum ut erat maxima tunc auctoritas, sive propter sedium dignitatem, sive propter singulorum personam, sic eorumdem partes secutus orbis pene universus, seipsum incredibiliter commovit, atque etiam divisit. Nam exinde cœpit res ài magno animorum æstu, duobus partium ducibus nihil non molientibus, quo adversarium quisque suum prosterneret: quamquam malignis artibus, ut erat factus a natura, pugnabat Nestorius; aperto Marte Cyrillus, cui nimirum animus erat excelsus erectusque, et nisi resisteretur freno christianæ virtutis, pene ambituosus. Imitatus nempe fuerat cum sanctitate mores avunculii Theophili, cujus in sedem successerat: atque hinc ortum, ut ancipitem sui hæc in causa opinionem faceret, etiam apud prudentes; nam sedis suæ, post Romanam secundæ, amor, ardensque fidei studium, et odium hæresis, ac impatientia injuriæ Christo illatæ, factis ipsius varios quasi vultus affingebant: ipsi etiam sermones, quos habebat, præ doctrina atque eloquentia, eximios, efferri videbantur aliquando, et vix non fraudia accendi.

Eodem tempore in omnes artes intentus Nestorius tentavit, si qua ratione posset, occupare animum Cœlestini. Didicerat ex litteris Cyrilli, summum pontificem, lectis quibusdam tractatibus, qui Nestorii ferrentur, vehementer offensum esse: ad ipsum ergo epistolam dedit, occasione quidem Pelagianorum episcoporum, Constantinopoli existentium; reipsa vero ad sollicitandum pontificem, suasque, si valeret, in partes trahendum. Unde et suam mentem litteris exposuisse videri voluit, etsi tegebat quam callidissime, et aliquot tractatus misit per Antiochum virum illustrem, qui venenum continerent multis verorum dogmatum involucribus absconditum. Tres saltem hi tractatus, quantum colligere licet ex Cœlestini litteris, et Cassiani libris, ab Antiocho delati sunt. Primus de Incarnatione, quæ turbarum causa; alter in speciem contra Macedonios et Arianos; tertius, qui veluti adversus Apollinaristas, reipsa in catholicos existebat. Epistola porro sic incipit: *Frustrum nobis invicem debemus colloquutiones, etc.* (Vid. sup. col. 173).

Circa id temporis, suum videtur Mercator obtulisse Theodosio Commonitorium contra Julianum et Cœlestinum, cæterosque Pelagianos episcopos, illudque omnibus aliis, sive de clero, sive de curia et aula, edidisse (Vid. sup. col. 63). In eo totam ejusmodi hominum causam ita patefecit, ut cunctis innotesceret, quos homines amicitia sua Nestorius fovaret; atque ita quisque intelligeret, quo animo insectatus esset antea hæreticos, cum viam pararet errori.

Oblata est etiam Theodosio supplicatio a Basilio diacono et archimandrita, Thalasio lectore et monacho, aliisque sauctis monachis, qua, post exposita quæ hactenus indigne passi essent paterenturque quotidie a Nestorio, post objectum quoque libera simplicitate imperatori suum hæretici patrocinium, duo maxime postulabant: alterum, convocari synodum, qua dissensiones fidei tollerentur; alterum, comprimi impotentem Nestorianorum audaciam, ne interim pergerent bacchari. Temporis ratio conficitur ex eo quod in illa supplicatione res Nestorianæ dicuntur perinde se habere ac in litteris Nestorii ad Cœlestinum; augeri nimirum et invalescere in dies, Nestorio multos, ut ipse quidem mentitur, errorem dedocente; ut autem verius inonachi aiebant, minis et verberibus terrente.

Tunc etiam Cyrillus respondit nonnullis querentibus quod, cum audiisset impiam Nestorii doctrinam ruere in pejus, non continuisset sese, tacendoque passus esset ipsam per se interire; sed e contrario misisset Constantinopolim epistolam quam ad monachos Ægyptios scripserat, eaque sparsa in vulgus Nestorium exacerbasset, et quasi coegisset pertinaciter obfirmare animum alienæ reprehensionis impatientem. Scripto Cyrillus exposuit, tum facti sui causas, tum negotii momentum, quod silentium nequaquam permetteret. Duxit vero inde exordium: *Ἐπιστολή μοι γέγραπται, ἡ εὐλάβεια ὑμῶν, ὡς λυπούμενον τοῦ θεοσεβειστάτου Νεστορίου, ὅτι τὴν πρὸς μονάζοντας ἐποίησα ἐπιστολῶν, εἰς.*

Non multo post Cyrillus, de more diem Paschatis nuntiaturus, misit ad omnes Ecclesias, sed maxime ad Constantinopolitanam, homiliam paschalem (ea est decima septima) qua fidei dogma de incarnatione Verbi sic explicuit, ut egregie refelleret sermonem primum Nestorii de virgineo partu, singulis partibus non leviter perstrictis. Cum vero nihil de Deo facto sacerdote hæc in homilia dicatur, signum est non obscurum, nondum tunc aut orationem Procli, aut ejus a Nestorio reprehensiones Alexandriam venisse: nullam enim Cyrillus, posteaquam de controversia rescivit, præmittere occasionem Procli super ea re defendendi solitus est. Signum est quoque indubium, paschalem hanc homiliam scripsisse prius Cyrillum quam litteras a suis Constantinopoli agentibus accepisset; in ijs enim sermo fiebat de sermone quarto adversus Proclum, in quo de Deo facto sacerdote agebatur.

Interim a suis Constantinopoli morantibus, et præsertim a Bupha Martyrio diacono agente in rebus Ecclesie Alexandrinæ, accepit exemplar factæ a Photio responsionis ad epistolam ad monachos: accepit una pariter quantum Nestorii sermonem adversus Proclum; immo et intellexit a quibus calumniam in urbe, quibusve inceptoribus pateretur; rescivit etiam homines qui Nestorii partes sequebantur de pace verba facere, concordiamque inter duos partium antistes moliri. Quare scripsit ex synodo Alexandrina, quæ de more habebatur ante Quadragesimam, secundas ad Nestorium litteras, quibus et se ab improbis ipsius adulatori-

bus injuriam pati quereretur, et sermonem quartum in Proelium, quasi aliud agens, refelleret, et fidem catholicam exponeret, sciens utique dolos versari ab adversariis : qui enim alias videretur amans turbarum, si pacis cupidum irritasset? Incipit epistola ab his verbis : *Garrunt, sicut audio, quidam de existimatione mea apud religionem tuam, et hoc frequenter processionum vel conventuum opportuna tempora occupantes. In concilio Chalcedonensi data dicuntur mense Mechir, indictione 12, id est, à die 26 Januarii ad 26 Februarii; hoc enim temporis intervallo Ægyptii mensem Mechir desinebant.*

Sub eodem temporis, immo eadem via, suos illos apocriarios, misso commonitorio, Cyrillus docuit, qua ratione deberent, si de pace tractaretur, gerere se cum Nestorianis; quibus pacisci conditionibus; quid ad questionem respondere; quid in congressibus dicere; quam testari suam esse animi sententiam, etc. Scripturæ ita incipit : *Legi litteras missas a vobis, quibus didici, etc.*

Dedit una litteras ad amicum quemdam Nestorii, quo et ipse etiam familiariter utebatur (Acacium Melitenensem reor) quibus testatur se non abhorreere a pacis consiliis, modo fides salva esset, offensioque fidelium tolleretur; sin minus, se paratum quodlibet ferre prius quam Dei causam desereret. Initium sic se habet : *Οἶδα μὲν τῆς σῆς ἀγάπης τὸ εὐλαχεῖν, καὶ οὐκ ἠγγόσκα τὴν σπουδὴν.* etc.

Dum verba de pace fierent ab hominibus Nestorianarum partium, Nestorius ipse perfidiose calumniam moliebatur, vel ipsismet Alexandrinis clericis, vel aliis potius, qui cum Cyrillo sentirent; hos enim, coacto concilio, impellentibus, ut par est credere, Pelagianis, Manichææ impietatis reos peragendos fecit, atque exaltoratos anathemate percudit. Sic enim ipsemet Cyrillo scribit : *Γίνωσκει δὲ πεπλανημένον σαυτὸν ὑπὸ τῶν τῆς σῆς Ἰωῦ διαπίστως κληρικῶν, ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα ἀπὸ τῆς ἀγίας συνόδου καθιερημένων, ὡς τὰ Μανιχαίων φρονούντων,* etc., quæ verba Marius Mercator ambigue ita interpretatur : *Scito autem, seductum esse te ab iis qui a sancto concilio depositi sunt, propterea quod morbo Manichæorum essent repleti, aut, quod potissimum est, a clericis affectionis tuæ.* Concilium ejusmodi haberi oportuit hoc anno, circa mensem Augustum. In eo factum id pro Pelagianis decretum, quod in huac usque diem creditum est a schismaticis orientalibus Ephesi sancitum.

Interea summus pontifex Cœlestinus, cum accepisset a Nestorio litteras, quas ante diximus, simulque tres tractatus, re communicata cum Leone diacono, quo utebatur præcipuo in regenda Ecclesia administro, statuit totum id Nestorii scriptum Cassiano Leouis amico mittere, non vertendum modo ex Græco sermone in Latinum, sed etiam refellendum; Cassianus enim præter utriusque linguæ peritiam, maxima doctrinæ laude ea tempestate clarebat, Constantinopolitanamque Ecclesiam, cujus a Chrysostomo ordinatus fuerat diaconus, singulari studio prosequeretur. Acceptis ille tractatibus, statim aggressus est opus eximium de Incarnatione Christi, quo septem libris confutavit hæresim Nestorii, sed tacito nomine, cum adhuc Constantinopolitanam ille sedem teneret : plures vero Cassianus sententias in hocce opere retulit, tum ex litteris Nestorii ad Cœlestinum, tum ex primo sermone de Incarnatione, alteroque adversus Arianos et Macedonios.

Nestorius tempore Quadragesimæ, secumque Cyrilli epistolæ secundam et ipse suam reposuit, quæ cum legeretur in concilio Ephesino, visa est Patribus continere doctrinam catholicæ contrariam; nec immerito, cum Cyrillianæ secundæ contradiceret, quæ sincera quedam erat fidei a majoribus acceptæ expositio. Nestorius porro totus in eo fuit cum scriberet, ut probaret neque natum, neque passum, neque mortuum Dei Filium dici posse; id autem moliebatur non artificiosius quam malignius : nam et nomen Divinitatis usurpavit pro Deo, hoc est, ut loquantur, abstractum pro concreto, et testimonia Scripturæ detorsit in alienos sensus; denique doctrinæ a Cyrillo traditæ de conjunctione naturarum in unitatem hypostasis, verbo tenuis assensus est, per subdolum vocis personæ abusum. Initium epistolæ ejusmodi est : *Injurias admirandum litterarum,* etc.

Sub autumnum versipellis hæreticus iterum Cœlestino papæ retulit de Pelagianorum causa, sed, ut erat solitus, de aliena re minus quam de sua sollicitus. Litteras detulit Vaerius vir illustris, qui sua dignitate pondus his adderet, fidemque faceret, non scriptis tantum Nestorii, cujus erat fidelissimus amicus, sed iis etiam quæ dicturus erat de rebus Constantinopolitanis, id est, de Pelagianorum querelis apud imperatorem, et de contentionibus Nestorii, partim cum Cyrillo urbisque regis clero, partim cum aliis ipsius doctrina offensis. Epistolæ exordium est : *Sæpe scripsi beatitudini tuæ propter Julianum, Orontium, et cæteros, qui sibi usurpent episcopalem dignitatem,* etc.

Cyrillus cum legeret secundam Nestorii epistolam, attentius perpendit extrema hæc verba : *Quæ ad Ecclesiam nostram pertinent, quotidie augetur in melius; et quæ ad plebem, noveris in majorem profectum extendi, per gratiam Christi, in tantum, ut multitudo hæc vocibus prophetæ clamet : REPLEBITUR TERRA SCIENTIA DOMINI, Sicut aqua multa cooperiens saxa. Noveris et regiam domum dilucidato dogmate in magno gaudio degere; et ut paginæ finem faciam, illam de Ecclesia, quæ apud nos est, super omnibus hæresibus, quæ adversus Deum litigant, vocem vide impleri : Ibat domus Saul, et infirmabatur; Ibat domus David, et confortabatur* (II Reg. III, 1).

Cum hæc vero attentius perpendisset, immo ita se rem habere, atque scripserat Nestorius, didicisset ex suis, intepescere scilicet fidelium ardorem, Nestorianorumque animos accendi, invalescente in dies apud multos opinione, quod de dogmate questio non esset, sed de unica tantum vocula; veritus est fidei defensor egregius, ne vaser hæreticus, et summo pontifici per litteras, et imperatori blandis sermonibus, et aliis Ec-

clésiis per fides ministros imponeret. Statuit igitur tanto periculo obviam ire, datis ad Cœlestinum quidem litteris, ad alios autem scripta rectæ fidei expositione: duos enim de recta fide libros misit, partim ad Theodosium imperatorem, partim ad Pulcheriam Augustam. Scripsit etiam de more ad majores quinque Ecclesiæ homilian, ea est decima octava, qua, ex præscripto concilii Nicæni, Paschatis diem indiceret in annum 451. In ea usus allegoria pugnae cum pravīs animi motibus incunda, videri potuit classicum canere, fidelesque incendere ad pugnandum fortiter prælium Domini; neve in incerto hærerent animi, quod prælium pugnandum diceret, mysterium incarnationis ita exposuit, ut qua ratione Deus dicatur mortuus, unde Nestorius calumniam maxime faciebat catholicis, manifeste explicaret. Hortatus est porro sub finem potissimum ad indigentium sublevationem, cujus neglectæ Nestorius accusabatur. Ea ipsi exhortatione, gravem quidem, sed non immeritam invidiam regessit.

Æstate nova, vel etiam vere præcipite, Cassianus absolvit suum opus de Incarnatione, Romamque misit, quo tempore Possidonius Alexandrinæ Ecclesiæ diaconus eodem litteras Cyrilli attulit. Id Cœlestinus innuit Nestorio scribens: *Dudum, inquit, sumpsimus epistolas tuas, quibus in angusto nihil potuimus dare responsi; erat enim in Latinum sermo vertendus, quod cum, licet sero, facimus, sancti fratris et coepiscopi mei Cyrilli prebatiissimi sacerdotis per filium meum Possidonium diaconum talia de te scripta suscepimus, quibus his, qui de tua ordinatione retulerant, periisse suum testimonium doleremus.*

Possidonium certe venisse Romam circiter æstatis initium ex eo constat, quod litteras Cœlestini in idus Augusti datas Cyrillo retulerit, nec credibile sit ab eo plusquam duobus mensibus expectatum, donec responderetur, cum inclinatio rerum causæque qualitas moras omnes damnaret. Vix tamen Romam venire potuit quo tempore diximus, quin Alexandria solverit, ut quam tardissima, circiter medium Aprilem. Tunc vero Cyrillus epistolam misit Acacio Beroensi in eandem fere sententiam, atque Cœlestino papæ; neque enim misisse prius dici potest, cum testetur se hac de re scripsisse prius Cœlestino, *quam ulli alii consacerdotum*; neque etiam postea, siquidem datarum a se litterarum ad sedem apostolicam nullam fecit mentionem, facturus utique, si suas a Cœlestino acceptas novisset; mandaverat enim Possidonio ut eas Cœlestino non prius redderet quam eidem datas a Nestorio novisset.

Statim acceptis litteris Acacius respondit, sed pro ingenio, subdole nimirum: Cyrillum enim ita laudavit propter studium fidei, ut interim Nestorium excusaret, tamquam verbo solo lapsus; utrumque vero imprudentiæ damnavit, quod, cum orta esset de una vocula quæstio, alter Patrum more loqui nollet, alter rem vehementius urgeret quam ratio sineret. Etsi autem neutrius in partes abiit expressis verbis, oculatius tamen intuentibus videri potest in Nestorianas propendere.

ANNO CCCCLXXX.

Romæ sub initium Augusti habita est a Cœlestino synodus episcoporum, qui vel tunc in Urbe reperi sunt, vel ex vicinia acclii. In ea lectum est, opinor, Cassiani opus; lecta quoque Alexandrinæ synodi confessio, litteris Cyrilli comprehensa; recogniti etiam Nestorii quaterniones cum litteris ad Cyrillum; tum damnatus inde Nestorius, jussusque, ne depositionis pœna multaretur intra decimum a denuntiatione diem, revocato errore, Alexandrinæ confessioni subscribere; postea restituti in Ecclesiæ communionem, qui propter fidem ejecti fuerant; deinde Alexandrino præsuli demandata provincia exsequendæ sententiæ; actum quoque de Pelagianis a Nestorio receptis, confirmataque pristina ipsorum exauctoratio; denique ex synodo scriptæ septem epistolæ a summo pontifice, Cyrillo scilicet, ut sedis apostolicæ hoc in negotio fungeretur vice; Nestorio, ut ad penitentiam rediret; clero Constantinopolitano, ut constans remaneret in fide; Joanni Antiocheno, Rufo Thessalonicensi, Juvenali Hierosolymitano, Flaviano Philippensi, id est majorum sedium Orientis episcopis, ut strenuè causam fidei agerent. Consignantur omnes eadem temporis nota, in idus Augusti, Theodosio XIII et Valentiniano III coss.

Pontificiæ litteræ delatæ sunt per Possidonium, Alexandriam primum ad Cyrillum, tum ad alios Orientales, in suam unumquemque civitatem. Pontificiis suas comitari voluit Cyrillus ad Joannem Antiochenum, et Juvenalem Hierosolymitanum, quibus pertentaret utriusque animum, quomodo esset affectus erga Nestorium, et quid in causa fidei inde sperandum foret.

Scripsit vero ambobus ante synodum Alexandrinam, ex qua missi sunt per urbem regiam episcopi executores quatuor: nec enim ulla sit ipsius mentio in litteris, quas non prius ab iis ad quas dabantur acceptas oportet, quam Octoher vergeret ad finem. Possidonius enim, nec Alexandriam ante medium Septembrem, nec Hierosolymam, aut saltem Antiochiam, ante affectum Octobrem pervenire potuit, propter intercapedinem locorum.

Joannes Antiochenus, ubi primum litteras summi pontificis et Cyrilli accepit, easque communicavit cum episcopis quos tunc forte sex habebat apud se (unus fuit Theodoretus), confestim ad Nestorium misit singularum exempla, simulque amica sanctaque monita, ut impendentem capiti suo, qua ratione posset, tempestatem averteret, et totius Ecclesiæ offensionem concessione *ἑσθησίου* tolleret. Argumenta plura adhibuit, sed exemplum maxime Theodori communis magistri, verbum aliquando, quod sibi exciderat retractantis, ne tumultus inde ortus Ecclesiæ pacem turbare pergeret. Epistola Joannis non potuit ante medium Novembrem

Constantinopolim afferri. Ignotum quid responderit Nestorius, pertinaciter in sententia mansisse eventus docuit.

Interim in Ægypto concilium Cyrillus coegit ex universa diœcesi, quamquam ordinariam par est opinari, quæ circa autumnum tempus haberetur ex Nicæno præscripto. Inde synodicam misit Nestorio, qua continentur tria, fidei expositio, duodecim anathematismi subscribendi, et denunciatio sententiæ a summo pontifice Cœlestino laicæ. Initium est: *Dicente Salvatore nostro*, etc. Legati sunt a synodo episcopi quatuor, qui litteras Cœlestini et synodicam darent Nestorio, Theopemptus, Daniel, Potamon et Macarius, quem alii perperam Comarium vocant. Latet me porro causa cur Baronius duos tantum legatorum episcopos faciat Theopemptum et Daniele, Potamonem vero et Macarium in ordinem ministrorum Alexandrinæ Ecclesiæ redigat. Tempus, quo data est synodica, atque adeo synodus habita, in vetere manuscripto invenimus, nempe diem tertium Novembris.

Cum synodica directæ sunt alicæ dux a Cyrillo litteræ, ad clerum nempe et archimandritas urbis regię, quibus de re tota docerentur, et simul inflammarentur ad tuendam fidem, perseverandumque in constantia, et interim communicandum iis quos inique Nestorius a cœtu fidelium sejunxisset.

Interim Nestorius, cum acceptis a Joanne litteris, quibus moneretur, visisque exemplis tum apostolicæ sententiæ, tum epistolarum Cœlestini et Cyrilli ad Joannem, intelligeret quanta suo capiti impenderet tempestas, nec cum tamen vellet præ animi impotentia avertere, qua una ratione fas erat, idonea nimirum retractatione dictorum, et publica *ἑορτοῦ* confessione, vocatis in consilium amicis, aut adulatoribus potius, quod postmodum ipse questus est, tentavit in caput Cyrilli procellam convertere. Quare cum ipsum apud Theodosium, tum impietatis in Deum, tum criminis in imperatorem accusasset, petiit convocari generale concilium, in quo iudicium de reo institueretur. Id vero factum postea doluit: sperabat enim fore ut hac ratione retineret et quasi suspenderet sententiæ apostolicæ ictum, donec haberetur synodus, in qua posset comitum potentia, et Antiochenorum suorumque multitudine Cyrillum facile cum suis Ægyptiis opprimere. Secus accidit post multas rerum commutationes, Deo cuncta in melius vertente. Crimini verbebat Cyrillo quod ad Pulcheriam et sorores librum singularem de recta fide misisset, non contentus scripsisse eodem argumento ad Theodosium, quasi Augustæ gratiam captaret adversus imperatorem fratrem, cui sororis potentia cœperat esse invidiosa, et videri quasi jugum, quod excussum vellet.

Theodosius Nestorii instinctu generale concilium indixit, atque ex universis diœcesibus episcopos ad diem Pentecostes sequentis anni Ephesum vocavit, missis ad majorum sedium antistites, Cœlestinum Romanæ, Rufum Thessalonicensis, Cyrillum Alexandrinæ, Joannem Antiochenæ, Juvenalem Hierosolymitanæ, Gappreolum Carthaginensis, litteris. Ut autem singulos, sine excusatione vel mora, cum suis quos idoneos scirent, venire jussit, ita vetuit *ne ulla interim ante coactam synodum, communemque ejusdem, quæ de omnibus danda esset, sententiam, fieret privatim a quibuscumque innovatio*. Consulebat scilicet Nestorio, quem alioqui sententia sedis apostolicæ de suo solio erat dejectura. Datum est edictum Constantinopoli xiii kal. Decemb. Theodosio xiii et Valentiniano iii AA. CC.

Evocatoriæ communi ad Cyrillum missæ comitari voluit imperator privatas litteras, quibus perturbationem Ecclesiæ, tentatam Augustæ domus concordiam, curiosam rerum alienarum inquisitionem, impotentem dominandi cupiditatem, acerbam inconsultamque agendi rationem, aliaque objecit non minus gravia; comminatus, si pergeret cedere turbas, ut iram experiretur principis, cujus benevolentia abusus esset.

Cyrillus objectis criminibus non prius se purgandum apud Theodosium credidit, quam synodus absoluta esset, ut ne videretur, aut veniam deprecari aut iudicium declinare. Id porro quod de cupiditate dominandi objectum est ab imperatore, nescio quo pacto Alexandrinis fere omnibus episcopis adhererit: nam et ipse Athanasius apud Constantinum postulatus est usurpatæ in Ægyptum laicæ potestatis, et Socrates de Theophilo ipsoque etiam Cyrillo hæc habet: *Post mortem Theophili Cyrillus in sede episcopali collocatus, episcopatu potitus est, majoremque principatum, quam unquam Theophilus habuisset, pariter sibi assumpsit. Etenim ex illo tempore episcopus Alexandrinus, præter sacri cleri dominatum, rerum præterea sæcularium principatum acquisivit*.

Edictum imperatoris prævertit Nestorius, suis ad Cœlestinum litteris, quibus Cyrillum et perstrinxit, quasi male sibi conscius metueret synodi de libellis in se oblati iudicium; et accusavit malignæ cujusdam tergiversationis, morosæque inconstantia, qua mox vocem *Χριστοῦ* rejiceret, modo ad libitum admitteret. Artificiose postea pontificem hortatur, ad componendam litem inter dimicantes de *ἑορτοῦ* et *ἀποθεωτικῶν* partes, jubendo, singulas, abjecta sua illa quæ purum Deum vel purum hominem significare posset voce, uti tertia, *Χριστοῦ*, quæ utriusque alterius vim in se conjunctam habeat. Denique indictam a Theodosio generalem synodum monet, idque callide, velut insultans pontifici, ob declinatam ipsius sententiam.

Quem vero metum affingebat Cyrillo, conceperat in se ipse ingentem, propter conscientiam; nec ita continere potuit, quantumcumque obnitente superbia, quin proderet Cœlestio Pelagianarum partium ductori, cujus dolorem, ob exsilium a Theodosio imperatum, consolans exemplo sanctorum persecutionem passorum, eodem exemplo scribit se sustentari, adversus ingruentem malorum procellam: *Siquidem, inquit, epistolæ missæ episcopis a concilio Occidentis, et ab Alexandrino multis rescriptis, nostram nobis natam fecere sententiam, etc.*

Dum hæc geruntur Constantinopoli, eo appulerunt episcopi a synodo Alexandrina missi, litterasque apostolicas Cælestini papæ et synodicas Cyrilli ejus vicarii, Nestorio die Dominico dederunt, in maxima cleri illustriumque virorum læquentia. Rei seriem Theopemptus unus legatorum narravit Patribus Ephesinis: *Die dominica, inquit, post synaxim peractam, in episcopium ascendimus, ibidemque toto præsentem clero, cunctisque fere illustribus astantibus, litteras de quibus sermo est Nestorio tradidimus: quibus acceptis, constituit nobis ut sequenti die sermonem cum eo haberemus. Abivimus ergo; at postero die reversos non admisit, neque etiam satisfecit litteris; sed publice pro concione eadem quæ ante, et his quoque deiora dogmata proposuit. Diem Dominicum incidisse in septimum Decembris, docet Marius Mercator, cum acceptas a Nestorio tradidit litteras vultus Decembris, Theodosio XIII et Valentiniano III AA. CC.*

Sexto post die in Ecclesia S. Sophiæ, postquam presbyter *καταχρητής* habuisset de charitate prolixam orationem, Nestorius in Cyrillum, tacito ejus nomine, debacchatus est, eumque provocans ad singulare certamen de dogmatibus, veteremque causatus Alexandrinorum in Antiocheos et Constantinopolitanos inviviam, tentavit a se quidem amoliri opinionem societatis cum Paulo Samosateno et Photino; Cyrillum vero, quasi cum Apollinari et Ario sentiret, convincere. Hic sermo incipit: *Dulcem nobis præcedens doctor charitatis mensam apposuit; non enim habet fraterni amaritudinem odii; non habet venenum litoris; non habet simulatæ fraternitatis rubiginem, etc.*

Die crastino, qui Dominicus, alterum habuit sermonem, verbis quidem breviorum, sed impietate parem; habuit vero frequenti concione, sive auditores curiositas, sive partium studia coegissent. Argumentum idem, quod superioris concionis, cuius est velut compendium. Exordium: *Atis in terris sita est aliarum rerum utilitas, etc.* Crediderim callide Nestorium post catechistæ orationem de scientiâ pietatis non subjunxisse quidquam, ut erat in more; sed siluisse potius, quasi fessus hesterni labore, ut a plebe rogaretur dicere de quæstione, saltem compendio. Sic enim loquitur: *Quæ est autem scientia pietatis? Si quis velit compendio discere, parco enim et mihi qui fessus sum, et vobis qui constipatione laboratis. Quæ ergo, ut dicebam, si quis velit compendio discere, scientia pietatis est? De consubstantivæ Trinitatis Divinitate inire rationem, divinam naturam corporatum hominem assumpsisse; de his quæ frequenter dicta sunt, tanquam dicta non sint, urgetis et circa exactionem vehementer insistitis. Quoniam igitur necesse est violentiæ vestræ succumbere, quæ piam in nobis possidet tyrannidem, iterum apud vos eadem verbis repetemus; servate igitur compendio hæc scientiam pietatis.*

Acceptis utriusque synodi litteris, confestim exemplum Antiochiam misit ad Joannem amicum, rogans, ut a doctissimis duobus sui concilii episcopis, Andrea Samosateno et Theodoro Cyrensi, scribendum curaret adversus duodecim anathematisms Cyrilli, quasi Apollinaris hæresim Ariive continerent. Id a singulis ita præstitum est ut Cyrillus utriusque objecta diluerit ante Pascha.

ANNO CCCCXXXIII.

Cum vero Cyrilli epistola, cum suis duodecim capitibus, non soli tradita fuisset Nestorio, a quo premi posset, sed communiter omnibus, velut perfecta quædam fidei regula, quæ cunctis prodesset; cumque Nestorius anathematisms duodecim videret doctrinam suam poti, quasi totidem telis: duodecim et ipse anathematisms condidit, singulos singulis Cyrillianis respondentes, eosque suis hominibus vulgandos tradidit, velut arma quibus Apollinaris, ut jactabat, Ariive impetus retunderetur atque infringeretur.

Marius Mercator ea tempestate versabatur Constantinopoli, utque erat acer fidei defensor, cœperatque hæresi nascenti animose resistere, ita impatienter tulit anathematisms Nestorii sine responsione ab omnibus legi, et pluribus nocere. Quare zelo veritatis incensus scripsit opus eximium, quod inscribitur: *Liber Contradictionum adversus Nestorii blasphemiarum capitula duodecim, quibus litteris ad se missis a sancto Cælestino Romano urbis episcopo et sancto Cyrillo Alexandrino contradicit, et disputationibus brevissimis respondendo duodecim capitula fidei quæ ad se missa fuerant refellere nititur.* Verba hæc duo præsentis temporis, contradicit et nititur, aperte satis significant non alias opus esse compositum, quam quando diximus.

Per hiemem Cyrillus elucubravit opera tria, quibus partim anathematisms suos tueretur, partim orationem Procli. Nam uno oppositiones Andreæ Samosateni, nomine Orientalium factas; altero Theodoretæ objecta solvit; tertio contradicit libro cuidam Nestorii adversus Proclum. Plena sunt omnia excellentis doctrine, sed tertium præsertim: disputat enim Cyrillus tota vi mentis adversus eos qui rejiciunt Θεοτόκον, Christumque dividunt in duos filios, et Deum negant passum ac mortuum, factumque nobis sacerdotem.

Festis paschalibus peractis, continuo Nestorius Constantinopoli, Cyrillus Alexandria Ephesum profectus est, uterque cum suis, uterque animo promptus; sed ille ad versandos dolos, iste ad fortiter fidem tuendam. Maturandæ professionis causa fuit, intercapedo quidem locorum, sed longe magis utriusque sive metus, sive prudentia; et metus quidem, ne quis duorum videretur, aut imperatori diem dicenti non paruisse ad verbum, aut aliquatenus concilii in sua causa coacti iudicium, vel differre, vel declinare; prudentia vero, ne si unus prævenisset alterum, exciperet interiu venientes episcopos, devinctosque officiis suas in partes adduceret.

Venerunt cum Nestorio comites duo, Candidianus et Irenæus; ille cum mandatis ab imperatore, ut ordi-

non in synodo servandum curaret; iste tamquam privatus Nestorii amicus, quamquam et ipsum Candidianum Nestorio impense favisse eventus docuit. *Candidianum, inquit imperator, præclarissimam sacrorum domesticorum comitem ad sacram vestram synodum adire jussimus; sed ea lege et conditione, ut cum quæstionibus et controversiis, quæ circa fidei dogmata incidunt, nihil quidquam commune habeat. Denique nec id quoque vobis clam sit, videlicet, magnificentissimum comitem Irenæum, neque sanctissimæ vestræ synodi consiliis, neque his quæ eximio legato nostro Candidiano a nobis demandata sunt ullatenus communicare debere, ut qui solius amicitie causa cum piissimo celeberrimæ civitatis hujus episcopo Nestorio Ephesum profectus sit.*

Nestorius magno comitatu Ephesum veniens adduxit secum decem episcopos de suis, quorum nomina subscripta sunt relationi a Nestorio factæ, de rebus synodi, ad imperatorem. Adduxit episcopos longe plures Cyrillus, quinquaginta nimirum, si credimus Joanni Antiochæno, quorum nomina ex actionum subscriptionibus dignosci facile queunt. Opinor totam synodum Alexandrinam, aut fere totam comitatam antistiti, Cyrillus vero ante synodum bis scripsit ad suos Alexandriam, semel de via, ex insula Rhodo; iterum Ephesum, cum pervenisset ante Pentecostem, qua in epistola posteriore de molitionibus Nestorii: *Circumcursat, inquit, perversa illa pervigilque bestia, etc.*

Pervenit igitur Ephesum Cyrillus quatuor aut quinque diebus ante Pentecostem, cujus Dominicus dies incidit anno illo in septimum Junii. Quinto abhinc die adit Juvenalis cum Palæstinis. Quando advenerit Flavianus, qui pro Macedonibus erat, nescitur. De industria traxit moras in via cum Orientalibus Joannes Antiochonus; scripsit tamen Cyrillo per episcopos duos, Alexandrum Apamæ, et Alexandrum Hierapoleos, cum abesset tantum itinere quinque aut sex dierum. Rescriptum sibi a Cyrillo die vigesimo Junii testatus est.

Evagrius, aut si qui alii quorum mentionem facit, Joannem excusare nititur. *Joannes, inquit, præset Antiochiæ, una cum suis ad diem dictam abfuit, non quidem sua sponte, sicut multis videtur, qui ejus factum defendere voluit; sed quod suos episcopos tam cito cogere non poterat, quippe nonnullæ ex civitatibus quibus præerant ab Antiochia homini expedito ac strenuo distant itinere duodecim dierum et amplius, et Ephesus abest Antiochia circiter triginta dierum itinere. At cum Joannes constanter affirmaret se non posse ad statutum diem, id est, ad novum Dominicum (sic enim vocatur) adesse, sui omnes apud sedes proprias ac suas mansere. Sicut hæc omnino corrupta atque perturbata; corrigi vero ita possunt atque restitui ex Nicephoro: *Confrausit ille etiam ad designatum se non venturum fuisse diem, si novo qui dicitur, Dominico die collegæ sui in sedibus suis esse perseverassent.* In Græco textu legitur *via Κυριακή*: ea vero est absolutio paschaliū festorum, ante quam episcopi non solebant a suis ecclesiis recedere, ut recens baptizatos, veste alba deposita, benedictione donarent.*

Fuit vero idonea excusatio Joannis, si res ita se habuit. Nam cum Pascha incidit anno illo in diem 19 Aprilis, absolutio festorum seu *via Κυριακή* in diem 26, quindecim vero dies, aut etiam sexdecim posuerint episcopi qui Antiochia longius aberant in concilianda ad primum via, nonnullosque dies in reficiendis corporibus de via fessis, non potuerit sane Joannes Antiochia discedere cum suis ante medium Maium. Cum ergo Antiochia distet Epheso itinere triginta dierum, non valuit profecto tantus comitatus pervenire Ephesum, nisi die 14 Junii, id est, septem diebus post conductum, etsi quam celerrime properaret; quod tamen nec potuit omnino fieri a viris senio gravibus, nec posset, nisi ægre, a valentibus. Ephesum certe pervenire cum suis Joanni vix licuit ante finem mensis Junii. Verum satius est opinari excusationem Joannis non fuisse justam, quam Patres Ephesinos præproperæ festinationis damnare, quod est primam celeberrimamque concilii actionem vitiosam sentire.

Donec omnes convenirent, fieretque initium synodi, *quæstionem, inquit Liberatus, movebant præsentis episcopi de beata Maria Dei genitrice; Cyrillus autem deflorationes quasdam librorum Nestorii faciebat, cum perturbare volens.* Deflorationum nomine intelligit excerpta, quæ Mercator interpretatus est, hoc facto titulo: *Nestorii de diversis ejus libris vel tractatibus excerpta ab episcopo Cyrillo capitula, ex Græco a nobis in Latinum versa.* Differunt ista vero ab excerptis, tum Ephesinæ synodo oblati a Petro notariorum primicerio; tum ab iis quæ libro Contradictionum continentur: magnani autem aliis, immo toti historię, lucem afferunt.

Poterat hic imponi finis historię præfationi, cum nihil apud auctorem nostrum, saltem quod indubitatum sit, quodque pertineat ad synodum Ephesinam, reperiatur. Verum quia Mercator Theodoretii quædam post concilium scripta, eaque magni momenti exhibet, visum est operæ pretium breviter complecti quæ gesta sunt ad id usque temporis quo Theodoretus sive epistolas sive libros prædictos scripsit. Fatebor tamen, quod res est, nihil implicatius ordine temporis quo contingere plurima quæ secunda parte concilii Ephesini continentur; nihil perturbatius dispositione scriptorum, ut mirari satis non possim collectoris sive consilium, sive incuriam, qua omnia usque adeo permiscuit, ut in torquendis curiosorum ingeniis oblectationem sibi voluisse facere videri queat.

Igitur dum vacant Patres, qui maturius venerant, aliosque expectant propediem adfuturos, positum est tempus, non tantum in salutationibus amicis colloquutionibusque de rebus agendis, sed in audiendis etiam viris orbis fere totius eloquentissimis doctissimisque, Cyrillo, Acacio Meliteno, Theodoto, etc. Tunc de perdice allegorica Jeremie sermonem habuit Cyrillus, deque laudibus virginis Deiparæ: tunc Acacius Melitenes ora-

tionem dixit de unitate Christi plane admirabilem : tunc lectæ Theodoti homiliæ duæ, quibus nihil par tam erudito seculo scriptum est.

Illi ipsi duo eximii episcopi, Theodotus Ancyre et Acacius Melitenes, pro antiqua necessitate conati sunt Nestorium colloquiis adducere ad communem cum Ecclesia sententiam, sed frustra : nam triduo ante inchoatam synodum audiverunt ab eo impias illas voces, quæ cunctis postea horrorem fecerunt : *Deum ego bimestrem, aut trimestrem non colo, nec eum qui fugit in Ægyptum.* Audiverunt et has alias ab ipsius comitibus : *Alius est qui passus, alius qui Verbum Dei; et Judæi hominem crucifixerunt, non Deum.*

Cum de cunctatione Joannis quærerentur Patres apud duos episcopos ab ipso præmissos, dixerunt illi non *venel, sed sapiens* : MANDAVIT NOBIS, UT PIETATI VESTRÆ INDICEMUS NE SYNODUM PROROGEMUS, SI IPSUM AMPLIUS TARDARE CONTIGERIT; SED POTIUS, QUOD OPUS EST FACTO, ID FIAT. *Cum hæc illi renuntiassent, certoque constaret, tam ex mora quam ex illis quæ nuntiata fuerant ipsius nomine, eum detrectare concessum; vel quod amicitia quæ ipsi cum Nestorio intercedebat indulgeret; vel quod is Ecclesiæ suæ fuerit clericus; vel etiam quod quorundam pro illo deprecationibus morem gereret, sancta synodus in magna Ephesi ecclesia, quæ appellatur Maria, sessionem celebravit.*

Cum ergo Patribus condictum esset ad Ecclesiam quæ Maria dicebatur (sanctam et Deiparam vocatam videtur docere Cyrillus), petit Nestorius aperiri suis ecclesiam sancti apostoli Joannis, ubi considerent. Negavit Memnon Ephesiorum episcopus, obstititque plebs Virgini devota; et hinc querele frequenter Nestorii, quasi per seditionem repulsus esset. *Hujus tantæ seditionis, inquit, auctor et antesignanus fuit Memnon Ephesiorum episcopus; hic etenim sanctas ecclesias, sanctorumque martyrum ædes, et sacrosanctam apostoli basilicam nobis præclusit, ut neque hostiliter agitis per fugium ullum ad eas potest; his vero magnam ecclesiam aperuit, idoneamque consensui sedem ibidem præparavit; nobis autem omnibus mortem est interminatus.*

Actio prima sic se habuit. Diebus sexdecim post diem condictum ab imperatore, cum citatus legitime fuisset Nestorius, qui venire noluit, lecta est primum fides Nicenæ synodi; tum sacra imperatoris; postmodum epistola secunda Cyrilli ad Nestorium, Nestorii secunda ad Cyrillum; deinde Cœlestini ad Nestorium litteræ, Cyrillique denunciatoria cum anathematismis; tandem excerpta ex libris Nestorii; contrariaque duodecim Patrum antiquiorum testimonia. Denique post lectam Capreoli Carthaginensis epistolam ad synodum, occidente jam sole, lata est in contumacem, depositionis atque excommunicationis ista sententia. *Sancta synodus dixit: Cum præter cætera impiissimus Nestorius, neque nostræ citationi parere, neque sanctissimos religiosissimosque episcopos à nobis destinatos admittere voluerit, non potuimus ad eorum quæ impie docuit examinationem animum non adjungere. Deprehendentes itaque, partim ex litteris commentariisque ipsius, partim ex sermonibus quos nuperrime in hac Ephesiorum metropoli habuit, quique testimoniis comperti sunt, illum impie sentire et prædicare, coacti per sacros canones et epistolam sanctissimi fratris nostri et comministri Cælestini Romanæ Ecclesiæ episcopi, lacrymis subinde perfusi, ad lugubrem hanc contra eum sententiam necessario venimus. Igitur Dominus noster Jesus Christus, quem suis ille blasphemis vocibus impetivit, per sanctissimam hanc synodum eundem Nestorium episcopali dignitate privatum et ab universo sacerdotum consortio et cœtu alienum esse definit.*

Hæc eadem sententia postridie significata est in hunc modum : *Sancta synodus Dei gratia juxta religiosissimorum christianissimorumque imperatorum nostrorum statutum in Ephesiorum metropoli congregata, Nestorio novo Judæ. Agnosce te propter impias prædicationes tuas et adversum canones contumaciam, vigesimo secundo die mensis Junii præsentia, juxta ecclesiasticarum sanctionum decreta, a sancta synodo depositum, atque ab omni ecclesiastico gradu alienum esse.*

Et ipso die Candidianus comes retulit ad imperatorem de gestis in concilio; retulit et Nestorius, ambo mendaciter : sed tamen ita, ut animum Theodosii jam pronum in Nestorium, et aversum a Cyrillo commoverent in totam synodum. Perit Candidiani relatio; fuisse tamen omnino consonam relationi Nestorii, constat ex sacra per Palladium ab imperatore missa. Nestorius porro questus est, quod spreta fuissent imperatoris mandata; quod occupatus Joannis Antiocheni adventus; quod clausa sibi suisque ecclesia a Memnone; quod a clericis et monachis vis suis illata; quod denique omnia perturbate seditioseque gererentur : quare duo enixe postulabat; alterum, retractari, quæ facta fuerant; alterum, formam hanc habendæ synodi præscribi, ut singulis metropolitibus duo tantum episcopi adessent. Id urgebat dolo malo, quippe non ignarus in Ægypto metropolitibus non esse, perinde ac in Oriente et in Asia, Thraciaque, et reliquis faventibus sibi dicentibus.

Eodem die synodus scripsit illustrissimo Eucharisio Ecclesiæ Constantinopolitanæ defensori, presbyterisque et œconomis, ac aliis clericis brevissimas litteras, quibus monuit depositum esse Nestorium, et proinde omnia, quæ ad Ecclesiam pertinerent custodienda, donec electus esset episcopus, cui ratio cunctorum redderetur. Scripsit una Cyrillus Dalmatio archimandrite, suisque Constantinopoli positus, ut intelligerent quid facto foret opus in hac rerum conversione ac perturbatione, moliente scilicet Candidiano, ne verum imperatoris pareret. *Quoniam, ut intellexi, inquit, relationes a magnificentissimo comite Candidiano delatas sunt, cæci ac vigilantes estote, ac docete commentarios rerum in Nestorii depositione gestarum nondum perfecte perscriptos esse: unde ne ad religiosos quidem victoresque imperatores nostros relationem, quæ mitti debet, adhuc mittere potuimus,*

ut Deo bene favente una cum commentariis mittetur, si modo nobis mittere liceat qui perferre queat. Quod si commentariorum et relationis series tardaverit, sciatis nos quominus mittamus impediri.

Hæbatur Balmatius ea tempestate omnium monachorum sanctissimus, ut qui totos quadraginta octo annos monasterio pedem non extulisset, vitamque ageret angelicæ parem. Fuit autem Cyrillo addictus in paucis, Christi studio communi viros sanctos conjungente, eoque administro Deus rem omnium difficillimam absolvit, ut postea dicitur.

Quibus vero suis scripserit Cyrillus, docet litterarum inscriptio, *Macario et Potamioni episcopis, Timotheo et Eulogio presbyteris*; ut inde arguas Baronium opinantem Macarium et Potamionem non fuisse episcopos. Ex quatuor igitur *Ægyptiis* episcopis, ab Alexandrina synodo ad Nestorium Constantinopolim missis, duo Ephesum ad concilium profecti sunt, Theopemptus et Daniel; duo substituerunt Constantinopoli, ad res curandas, Macarius et Potamion: Eulogius vero is ipse est ad quem commonitorium a Cyrillo datum postea dicitur.

Antequam adveniret Joannes Antiochenus cum suis, advenit autem post quinque dies a depositione Nestorii, retulit synodus ad imperatorem de rebus Ephesi gestis, scripsitque ad clerum populumque Constantinopolitanum de Nestorii damnatione. Scripsit etiam tunc temporis ad Alexandrinum clerum populumque, et Patres monachorum Cyrillus, qui et habuit sermonem ad Patres, die, ut opinor, 23 Junii, cum septem e schismaticis ad sanctam Mariam descenderunt, seque synodo adjunxerunt. Sermonis initium est: *καὶ πρὸς τὸ σὸς ἄρτα τῶν ἁγίων πατέρων*, etc. Habuit etiam alium die sabbati, ut videtur, cum synaxes agerentur, postquam Rheginus, Constantiæ Cypri episcopus, alique perorassent.

Eodem sabbati die, sub vesperam, adfuit cum suis Joannes: missi fuerant a synodo episcopi cum clericis, qui venientem exciperent extra civitatem; unicus eorum Cyrillus admissus est ad complexum; cæteri a satellitibus rejecti; nulli permissum synodi mandata exponere, Irenæo comite ipsis etiam episcopis plagas imponi a satellitibus vel jubente, vel permittente. Venerat comes ille cum Nestorio Ephesum, ieratque obviam Joanni, ut præverteret synodi legatos, animumque Antiocheni episcopi exulceraret adversus Patres, quasi aut ipse contemptus esset, propter maturatum negotium; aut violatus immerito amicus, propter depositionem; aut utriusque sedes vexata, propter veteres cum Alexandrina similitates.

Ubi primum Antiochenus curru dissiluit, nondum excusso pulvere, coegit synodum in suo diversorio; et agente Candidiano comite, qui cuncta in consessu apud episcopos, perinde atque in relatione ad imperatorem, mentitus est, post nonnulla ex præscripto canonum gesta, conceptam in via cum Irenæo sententiam dixit, depositionis quidem adversus Cyrillum et Memnonem, quasi ille Arii, Apollinaris et Eunomii hæreses suis capitulis doceret, iste per violentiam cuncta in civitate gereret; excommunicationis vero adversus omnes alios Patres, nisi post constitutum diem, relictis Cyrillo et Memnone, ad suas partes transirent. Sententiæ subscripserunt XIII episcopi, ea vero non prius propalata est quam litteræ ad imperatorem, reginasque, et clerum senatumque, ac populum Constantinopolitanum misse sint, ne catholicorum scriptis patesceret, et præcipitis iudicij forma, et querelarum falsitas.

Causa porro cur Joannes ita egerit, facile intelligitur. Nam cum vellet præesse concilio, et in civitate ad arbitrium regnare, debuit certe, et de Nestorio nihil statuere, ut reo fas non esset sedere iudicem; et Cyrillum movere loco quem auctoritate tum sedis apostolicæ tum suæ tenebat; et Memnonem deponere, ut nihil posset amplius in Ecclesia Ephesiua (de Juvenale Hierosolymitano admodum sollicitus non erat, cujus nempe sedes sub Antiochena semper fuit); et occupare adventum legatorum summi pontificis, ne quid ab eo mandati afferrent, quod consiliis suis obsisteret.

Interim Candidiani relatio Constantinopolim allata fuerat, qua lecta, Theodosius rescripsit continue per Palladium Magistrinum, jussitque omnia rescindi, tamquam vitio gesta: cuncta in integrum restitui, ut ordinè negotium ageretur; communi sententia examinari dogmata, ut tanto facilius omnes consentirent; nec ulli fieri potestatem exeundi Epheso, sive in patriam, sive ad comitatum, priusquam omnia rite absoluta essent, quo foret necessitas rei maturandæ: immo testatus est scripsisse se provinciarum præfectis, ne ullam injussu discedentem, vel in patriam admitterent, vel in civitatem suam.

Rescriptum imperatoris, quod datum legitur Constantinopoli III kal. Julias, venit Ephesum septimo aut octavo abhinc die, quarto videlicet, vel quinto Julii. Lectum est utrique parti, et, properante Palladio, cum a synodo, tum ab Orientalibus datum responsum. Quod a sacra synodo datum est, in vulgatis codicibus consignatur kal. Julii, sed errore manifestiore, quam ut egeat operosius refelli. Qui enim fieri potuit, ut litteræ principis datæ Constantinopoli III kal. Julias Ephesum tantopere distantem advenissent duorum dierum spatium? Reponendæ igitur pro kalendis nonæ; nihil enim credibilius quam quod properanti perlatore datum sit responsum, altero post adventum die, id est, nonis Julii.

Inter respondendum synodus quæstæ est Candidiani artibus factum hactenus ut veritas lateret imperatori cum missos a synodo commentarios non prævertisse tantum sua relatione, sed etiam in via malis artibus remoratum esse. Comitum igitur accersiri ab imperatore petiit, et una quinque episcopos, qui eorum exponerent quid rerum ab utraque parte et qua ratione gestum esset. Queritur Joannes Antiochenus cum sacro responderet, aliquos reipsa missos Constantinopolim a synodo, eosque festinasse in via, quo præcederet Irenæum comitem a se subversum.

Respondit igitur cum sua synodo Joannes eidem litteris imperialibus, et reddita ratione actorum contra Cyrillum et Meanonem, postulavit decerni ne plures quam duo episcopi singulis metropolitanis adjuncti venirent in concessum, disputarentque de dogmatibus. Questus est etiam oculos sibi, etiam post litteras imperatoris, ecclesiam sancti Joannis, quo se cum suis perrexisset dicebat, ad orandum pro imperatore; sed mendaciter dissimulabat, quod res erat, a populo nimirum cleroque oculos templi fores, propterea quod vellet, præter jus fasque, episcopum loco Memnonis constituere; neque enim Ephesus pertinebat ad dioccesim Antiochenam, cum esset autocephala; neque Memnon jure depositus erat, quippe et inauditus, et præcipiti judicio, et ab homine nullius potestatis hac in parte.

Joannes porro non contentus respondisse scripto, paucis post diebus, Irenæum comitem, Nestorii amicam, et sacræ synodi hostem infensissimum, cum novis litteris submitit, qui coram imperatore synodi legatis repugnaret.

Interim appulerunt Ephesum die decimo Julii legati a sede apostolica atque occidentali synodo Philippus presbyter, Arcadius et Projectus episcopi, eodemque die habita est actio secunda, non apud Sanctam Mariam, ut prima, sed in episcopio, quia non tam sessio conciliaris fuit quam hospitum acceptio, mandatorumque sedis apostolicæ inspectio: quare nihil aliud actum est quam quod Philippus post salutatam synodum petiit, quod et statim per se alii duo, legi litteras summi pontificis ad synodum, sibi que communicari gesta prioris actionis privatim recognoscenda.

Recitatae sunt litteræ Cælestini Latine primum, propter dignitatem Ecclesiæ Romanæ, tum Græce, ut ab omnibus audirentur; a Patribus acclamatum Cælestino, et tandem communicata gesta.

Postridie conveniunt Patres cum legatis apud Sanctam Mariam; lecta publice primum quæ ante gesta fuerant in depositione Nestorii; tum dicta in eunadem Nestorium a tribus legatis sigillatim sententia, gestis quo subscriptum; postea relatum a synodo ad imperatorem de legatorum adventu, deque unanimes utriusque Ecclesiæ consensu in damnationem Nestorii, atque ita postulata discedendi facultas, quasi omnia peracta essent; scriptum denique clero et populo Constantinopolitano.

Actio quarta peracta est quinto post die, nimirum xvii kal. Augusti, considentibus Patribus apud Sanctam Mariam, Hesychio Juvenalis diacono rem agente: neque enim negotia synodi promovere jam licebat Petro Cyrilli presbytero, in causa sui episcopi. Oblatus est igitur a Cyrillo et Memnone libellus, quo apud sanctam synodum expostularent de injuria sibi ab Orientalibus facta, peterentque vocari Joannem, qui facti rationem redderet, coramque probaret, si quid aut criminis aut hæresis alterutri obijciendum putaret.

Missi sunt semel atque iterum episcopi qui Joannem vocarent; sed repulsam passi, retulerunt ipsius domum circumvallari militibus, qui aditum prohiberent: quare pronuntiatum a Patribus irrita esse quæ Joannis synodus gessisset adversus Cyrillum et Memnonem; decretumque, ut hac de re scriberetur imperatori, ac tertio citaretur Joannes, priusquam jure in ipsum ageretur.

Eodem die post citationem, Joannes in contemptum synodi jussit proponi chartam conviciis mendacis quæ plenam, non tantum in Cyrillum et Memnonem, sed etiam adversus totam Patrum synodum, qua illos quidem propter hæresim depositos significaret; istam vero, propter favorem hæreticis præstitum, excommunicatam, donec cum Orientalibus consentiret. Ea significatione sperabat fore ut plebe commota tumultus fieret: sed spes eum fefellit.

Die consequenti Patribus considentibus in eodem loco, Cyrillus primum retulit de charta ab Orientalibus publice proposita, qua in invidiam populi vocaretur ob hæresim Apollinarii, cujus cum Memnone diceretur princeps. Tum damnavit Apollinarium, Arium, Eunomium, Macedonium, Sabellium, Photinum, Paulum, Manichæos, ipsumque Nestorium, cum iis qui vel ipsius vel Pelagii Cælestique partes sequerentur. Denique postulavit Joannem tertio vocari, ut quicquid scripto objecerat, coram synodo probaret. Synodus, postulatione probata, tres episcopos misit, cum notario, qui Joanni mandata ferrent; sed ille, cum superbe reueneret legatos per se audire, misit archidiaconum suum, hominem contemptu dignum, qui renuntiaret frustra ultro citroque legari ullos, quippe acturos de re quæ, quia ad imperatorem delata erat, jam non foret in potestate partium: significarent tamen legati presbyteris duobus quid haberent in mandatis, ne Joannes esset inscius. Itaque synodus, lata in Joannem ejusque episcopos excommunicationis sententia, statuit iterum irrita esse quæ adversus Cyrillum et Memnonem aliisque gesta essent, et imperatorem de omnibus certiorum fecit.

Neque vero soli imperatori perscriptum est, sed summo etiam pontifici, cui, post narratam negotii seriem, facta est insuper relatio de sententia a synodo adversus Cælestianos et Pelagianos episcopos dicta. Postquam lecta fuissent Romanæ synodi acta de iisdem episcopis, sive hæc ipsa die lecta fuerint, dum episcopi ad Joannem missi reverterentur, quod credibilis reor; sive priore aliqua, ex qua nondum sedi apostolicæ relatum esset: in eo consensu Patrum habuit orationem Cyrillus contra Joannem, qua videri poterat nonnihil indulsisse iræ, nisi par esset credere animum Christi amantem, cum fidei zelo inflammaretur, potuisse, prophetarum more, leges loquendi leges merito prætergredi.

Joannes in hac inclinatione rerum ad artes solitas confugit; tentavit scilicet occupare litteris imperatoris animam, quem sciebat legum defensorem pariter, atque tumultuantium vindicem acerrimum. Scripsit igitur a synodo violatas leges ecclesiasticas; episcopis propter hæresim depositis Patres continenter communicare; sacræ

mysteria, quamvis propter excommunicationem abstenti essent, peregrisse publice; sententiam insuper, etsi omni jure privati essent, tum. absolutionis tulisse in gratiam Cyrilli et Memnonis, tum condemnationis in se suosque a comitibus laudatos; nihil non impotenter ejusmodi homines, et minari, et etiam audere. Quare petiit synodum vocari, aut Constantinopolim, quo præsentia imperatoris cogeret omnes pacifice agere; aut certe Nicomediam, unde citius nuntii perferrentur in urbem regiam. Petiit quoque ut antea, callide, ne plures quam duo episcopi singulis metropolitibus adderentur; utque Nicæna fides (cujus exemplum epistolæ præposuit, cum actis suæ synodi damnantis capitula Cyrilli, tamquam hæretico sensu imbuta) ab omnibus pura subscriberetur; nullique liceret dicere, aut *Christum purum hominem, aut deitatem partibilem*.

Ex hac epistola actisque conjunctis duo constant. Alterum, a sancta synodo missos jam tum ad imperatorem episcopos. *Vestra pietatis decreta, inquit Joannes, perpetuo observantes, perperuo observantes, perperuo observantes isthuc non mandavimus, ut fecerunt illi, qui omnia facile audent; sed quæ oportuit, per litteras significavimus*. Alterum, tertius ad hunc diem ab imperatore jam venisse litteras, pergit enim Joannes: *Cum secundis ac tertius destinatis piatissimorum imperatorum nostrorum litteris præceptum esset ut Dei Ecclesiæ, quæ ubique sunt pacis vinculo conjungerentur, etc.*

Scribit etiam epistolam unam ad præfectum, alteram ad magistrum, tertiam ad præpositum Scholasticum: unde intelligere est quos et ejusmodi haberet Nestoriana factio in aula patronos, Antiochum scilicet PP. et consulens, Valerium magistrum officiorum, qui anno sequente consulatum gessit, et Scholasticum sacri cubiculi præpositum. Vetus erat cum prioribus duobus Nestorio necessitudo: nam suas eis ad S. Coelestinum litteras perferendas dederat, cum ex Oriente mitterentur ad Valentinianum imperatorem. Utraque Joannis epistola continet plura scitu digna.

Irenæus comes, quem Joannes ad imperatorem amandarat, pervenisse videtur Constantinopolim circiter diem vigesimum Julii. Venit ille quidem quantocius; triduo tamen præverterant missi a synodo, qui interim maximam principum partem in meliores partes adduxerant: factum est tamen Irenæi artibus ut veritati offusis mendaciorum nebulis, in opinione concepta multi fluctuarent, varisque contentiones utro citroque existerent, animorumque conversiones, prout studia partium dubios huc illucve agerent; pluribus tandem placuit ut qui missi a synodo Irenæusque imperatori una se sisterent, litem disceptaturi, quod Theodosio jubente actum: sed quid inde revera evenerit, a legalis non est proditum. Audientia certe exitum gratulatus est sibi Irenæus in litteris ad Orientales, perinde ac si effecisset ut ex tribus quos hæc vel illa pars deposuisset, solus Cyrillus exauctoratus maneret, immo ut exauctorationem statim imperator ad sanctam Dei Ecclesiam transmitteret, quæ publicationis forma quædam fuit. Verum adveniente Joanne medico et syncello Cyrilli, misso, reor, ad nuntiandam Joannis depositionem, facta est ingens rerum animorumque rursus conversio, ut jam in varias sententias distraherentur principes. *Quidam enim, scribit Irenæus, affirmant quæ utrinque facta essent, in presenti valere debere; atque adeo non duarum personarum tantum, ut aliquando visum fuerat, sed trium depositionem confirmandam esse: alii exauctorationes quidem omnium ex æquo annullandas; aliquos vero ex piissimis episcopis, ut et fidei doctrina accurate ad veritatis amussim examinetur, et quæ Ephesi contra jus et fas acta sunt, huc accersendos consent. Non desunt qui maximopere studeant omnemque lapidem moveant: ut certis decretis instructi a piatissimo imperatore Ephesum abire sinantur, tamquam, aiunt, omnia cognitari, et pro virili composituri: quod ne fiat, qui eos amant, obnixè deprecantur, certo scientes, cujus dat animi, qui hæc moliantur, neque nesciunt a quo id consilii ceperint.*

Vicit ultima sententia de mittendo e primoribus aliquo, qui idoneis decretis instructus, tres esse depositos nomine Theodosii juberet, Cyrillum, Memnonem et Nestorium, omnesque in unam synodum cogeret, et res agendas reliquis pacifice curaret. Missus igitur Joannes comes sacrarum, cum litteris imperatori ad omnes utriusque partis episcopos nominatim inscriptis, ut cum ab omnibus simul audiri deberent, coalitionis in unam synodum initium daretur. Directa quoque cum litteris epistola Acacii Beroensis ad imperatorem, cui dederat consilia statuendæ pacis, suo utique ingenio, et in Nestorium propensionem, Cyrillique odio accommodata. Epistola imperatoris nulla consignatur temporis nota; dari vero debuit paucis ante finem Julii diebus.

Die vigesimo secundo Julii convenerunt Patres cum legatis in episcopium; statueruntque referri debere in acta quæ ex diversis Patribus testimonia excerpterat Petrus notariorum primicerius: faciebant illa vero ad fidem Nicænam interpretandam, prout erat opus ad quæstionem qua de agebatur. Tunc Charisius Ecclesiæ Philadelphiensis presbyter atque œconomus questus est apud synodum, libelloque oblato petiit retractari sententiam episcopi sui Theophanis, a quo abstentus fuerat, quia obstitisset Jacobo et Antonio presbyteris, qui, ab Anastasio et Photio Nestorii administris missi cum litteris ad episcopos Lydic, Theodori symbolum plane impium spargebant, obtendebantque subscribendum iis qui ex hæresi Quartadecimanorum ad Ecclesiam redirent. Absolutus est a synodo Charisius; damnatum symbolum Theodori; lata celebris illa lex, quæ consequentibus sæculis tot disputationes movit, de non componenda fidei alia formula præterquam quæ a Patribus Nicænis edita est. *Statuit sancta synodus alteram fidem nemini licere proferre, aut conscribere, aut componere, præter definitam a sanctis Patribus qui Nicæa cum Spiritu sancto congregati fuerunt. Qui vero ausi fuerint, aut componere fidem alteram, aut proferre, vel offerre cœteris volentibus ad agnitionem veritatis, aut*

ex gentilitate, sive ex Judaismo, sive ex quacumque hæresi : hos quidem, si sunt episcopi aut clerici, alienos esse episcopos ab episcopatu, aut clericos a clericatu decrevit ; si vero laici fuerint, anathemati subijci.

Pridie kal. Augusti (in vulgatis codicibus, ; ridie kal. Septembris), priusquam Joannes comes Ephesum advenisset, consentientibus Patribus in ecclesia quæ Maria dicitur, Rheginus Constantiæ Cypri episcopus, opportunam nactus occasionem, obtulit libellum synodo quo querebatur Ecclesiam Antiochenam jus sibi arrogare, contra canones Nicænos, in insulam Cyprum; cum tamen ab apostolicis usque temporibus metropolitæ ordinatus fuisset a synodo provincie totius. Vetuit synodus quidquam inævari, jussitque servari canonem sextum Nicænum, suisque diocesis finibus omnes esse contentos.

Verum neque Rheginus videtur cum Patribus egisse bona fide; neque Patres admodum fuisse solliciti de servandis juribus Joannis Antiocheni, quem pertinaciter adherere inimico Christi cernebant.

Interim Ephesum Joannes sacrarum comes mira festinatione tenuit; statimque, episcopis ambarum partium salutatis, condixit omnibus in sequentem diem ad suum diversorium; neve in ingressu tumultus fieret, animis hactenus exacerbatis, ingrediendi ordinem præscripsit. Adfuerunt cum aurora fere Joannes Antiochenus et Nestorius cum suis; adfuit et Cyrillus cum aliis episcopis; Memnonem domi ægritudo retinuit. Orta est altercatio primum, et quasi pugna, aliis negantibus Nestorium interesse debere, cum legerentur imperatoris litteræ; aliis contra contendentibus, et Cyrillum rejicientibus: sed comes, abstractis per vim Cyrillo et Nestorio, litteras legit, et nequaquam frementibus partibus, post depositionis denuntiationem Nestorium Candidiano comiti custodiendum tradidit; Jacobo comiti Cyrillum et Memnonem; et cuncta, quæ primo die acta essent, imperatorem continuo monuit, atque id insuper, animos episcoporum implacabiles videri, ac irreconciliabiles. Data est relatio postredie adventus.

Sancta synodus mirum in modum Comitibus facta commota, binas ad imperatorem litteras scripsit. Prima initium est: *Vestra quidem majestas pietatem confirmare volens, etc.* Secundæ: *Christianissima vestra majestas, pietissimi imperatores, etc.* In hac primum quæstio est, mendaciter suggestum fuisse imperatori, approbatam esse a sancta synodo Cyrilli et Memnonis depositionem, catholicorumque nomina schismaticorum nominibus in inscriptione permista esse. Significavit deinde, nullatenus se posse Orientalibus communicare, priusquam ipsi depositioni Nestorii subscriberent, et objecta synodo per calumniam revocarent. Postulavit denique reddi sibi Cyrillum ac Memnonem, fidemque dilucide explicatam in commentariis retineri, et mitti plures partibus non addictos, qui sincere imperatorem monerent.

Dedit eadem synodus litteras etiam ad episcopos Constantinopoli ægotes, reliquosque urbis presbyteros et diaconos, quibus imprimis queritur, non licere sibi Constantinopolim scribere, ut veritas innotescat. *Sciat pietas vestra Ephesum perinde ac carcerem prorsus nos inhabitare, in qua jam trimestre spatium usque adeo arte inclusi tenemur, ut neque per mare, neque per terras libere et absque discrimine, quempiam omnino, vel ad pium comitatum, vel in aliquem alium locum, amandare queamus. Nam quotiescumque ea quæ misimus, reddi contigit, ut tabellarum sexcenta vitæ discrimina evaderent, in alias atque alias formas transformare se conati sunt.*

Narrat deinde quæ sibi calumniæ ab adversariis affingantur. *Quod autem tam diligenter custodimur, hoc aliunde non provenit, quam quod ad piissimos imperatores omnia contra nos falso deferuntur. Nam alii, ut accipimus, quasi seditionis auctores, apud pias Augustorum aures nos incusant. Alii suggerere ausi sunt, quasi œcumenica nostra synodus Cyrillum sanctissimum Deoque dilectissimum archiepiscopum Alexandrinum, et sanctissimum Deoque devotissimum coepiscopum nostrum Memnonem deposuisset. Quidam et hoc fortassis adjicere veriti non sunt, quod cum defectionis conciliabulo, cuius dux est Joannes Antiochenus, amicam colloquium vix nobis placuerit. Ne igitur hæc patefiant, tanta diligentia custodimur.*

Denique, laudata omnium suorum constantia, siquidem mallent sequi exsulem Cyrillum quam Joanni adherere, hortatur ut ipsi petant ab imperatore, vel advocari episcopos aliquos qui palam loquantur; vel omnes ad suas Ecclesias dimitti, ne gravissimis quibus prementur ærumnis conficiantur. *Certiorum facite imperatorem, et supplicite, ut nostri misertus, ex hoc tandem specioso ergastulo nos revocet; et si quidem digni sumus qui pietissimi Christianique amanti imperatoris faciem videamus, id fieri mandet; si vero indigni judicamur quibus hoc obtingat, saltem ad Ecclesias nostras redire nos sinat, ne hic universi, alii morbis, alii mæstia consumpti pereamus.*

Additum est commonitorium, Dalmatio archimandritæ, ut opinor, nominatim directum, quod commiserationem movere possit, vel durissimo cuique: *Necnam æstibus, cum aeres sint graves, et pene quotidie aliquis sepeliatur, etc.*

Geminas a synodo scriptas fuisse imperatori litteras, quod nonnulli vocant in dubium; singularumque ordinem et argumentum non ita copamuniter notum, manifeste docent epistolæ, quas Cyrillus e sua custodia misit, unam clero populoque Constantinopolitano, qua in primis amicos suos duos, Dalmatium archimandritam sanctissimum, Alipiumque apostolorum presbyterum, magne utrumque apud imperatorem auctoritatis, monuit quid pararetur et quid facto opus esset; alteram tribus simul suæ diocesis episcopis, Theopempto, Danieli et Potamioni, in urbe regia versantibus. Atque illæ sunt quas cum commonitorio inclusas arundine mendicus detulit, ut falleret artes Orientalium per amicos prohibentium: ne quid a sacra synodo Constantino-
polim afferretur, quod rebus suis incommodaret.

Quid postea præstiterit largitionum comes, constat ex epistola Cyrilli ad clerum populumque Constantinopolitanum. Cum prædictus, ait, magnificentissimus vir nil non tentaverit, quo Joannes et qui cum eo sunt, in sanctæ synodi communionem recipiantur, in hodiernum usque diem ne audire quidem hujusmodi vocem sustinuerunt; sed obsistunt quidem omnino, et dicunt: Fieri non potest, ut ad hoc veniamus, nisi quod contra legem ab illis factum est dissolvatur, ac synodo tamquam qui deliquerint supplices accendant, et Nestorium illiusque dogmata scripto anathematizent; et in his universa synodi consistit instantia. Cum vero hac spe magnificentissimus illerit, cujus meminimus, frustratus esset, aliud rursum excogitavit, et a sancta synodo petiit ut fidei expositionem scripto sibi exhiberet, ut cum illi quoque ipsius impulsu assensissent ac subscripsissent, reversus diceret: Redegi illos in amicitiam, qui humanis offensis inter se, dissidebant. Hoc intelligens sancta synodus iterum surrexit discrete dicens: Nolumus nobis ipsis eam contumeliam irrogare; non enim tamquam hæretici hac vocati sumus, sed verum ut fidem labantem et exagitatam stabilimus, quam et stabilimus; nec opus est imperatori ut fidem nunc discat, cum hanc sciat et in ea baptizatus sit. Quare nec id quidem Orientalibus successit.

Epistolam hanc dedit Cyrillus postquam Ephesi rescitum est Joannem comitem non omnia recte retulisse, et priusquam tamen septem de singulis partibus Constantinopolim evocati essent, atque ita circiter medium Augustum: quo fere tempore oportuit evocatoriam sanctionem Ephesum afferri, potestatemque Nestorio fieri quo vellet abire, et quo placeret recessu depositionis dolorem solari; Cyrillo tamen interim Memnoneque in custodia retentis, dum ipsorum causa, disceptantibus utriusque partis episcopis, ab imperatore cogita et dijudicata esset.

Theodosius id consilii cepit, partim quia Nestorium legitime exauctoratum, vel ipse Joannes comes retulerat; partim quod qui auctoritate valebant in palatio, cum Nestorium subducere non possent meritæ sententiæ, eadem tentarent artibus aulicis involvere Cyrillum et Memnonem, sui que amici dedecus immeritorum communionem minuere; partim denique ob religiosum imperatoris animum, quem Dalmatî sanctissimi archimandritæ monita clerique Constantinopolitani gravissima obtestatio commoverat. Jussi ergo ex utraque parte legati ad urbem regiam venire; nec videntur morati, quominus se darent in viam, circa vigesimum diem Augusti: nam Orientales suis ad socios litteris testantur se Chalcedone fuisse die quarto Septembris.

Elegit sacra synodus Philippum presbyterum, Arcadium, Juvenalem, Flavianum, Firmum, Theodolum, Acacium, Evoptium, episcopos, quibus prefecturis dedit ad imperatorem litteras, et cum litteris mandata quatuor quæ servarent. Primum, ut Cyrilli et Memnonis securitati consulere; secundum, ne Joanni ejusque sociis jungerentur, quippe qui et noluerint cum synodo Nestorium deponere, et contra canones Cyrillum Memnonemque damnare ausi sint, et non minima ex parte Nestoriana dogmata Coelestianaque hæcenus defenderint, et totius orbis synodum velut hæreticam infamare non dubitaverint. Tertium, si communionem imperaret Theodosius, parerent quidem, sed his conditionibus, ut Orientales damnationi Nestorii subscriberent, libello veniam peterent patratorum in præsides synodi, Nestorii dogmata cum sectariis damnarent, collaborarent synodo in restituenda Cyrillo Memnonique dignitate. Quartum, ut ne prius communionem sponderent, quam restituti fuerint præsides, omniaque interim ad synodum referrent. Additur sub finem, nisi mandatis pareant, synodum nec ratum habituram quod egerint, nec eos postmodum in suam communionem admissuram.

Orientalis factio totidem de suis episcopos legavit, Joannem Antiochenum, Joannem alterum Damascenum, Himerium, Paulum, Macarium, Apringium et Theodoretum, quibus etsi liberam fecit rerum gerendarum potestatem, id tamen mandavit ut Cyrilli capita, tamquam hæretica alienaque ab Ecclesia catholica et apostolica, modis omnibus rejicienda curarent. Adjunctus mandato libellus precum ad imperatorem, quo per quidquid sacrum est obsecrarentur ne cui liceret impune aliam fidei formulam, præter symbolum Nicænum, subscribere; et ut de questionibus quisque scripto apud imperatorem deponeret sententiam, qua posset argui si quid postea in contrarium assereret, ut esset una omnium consensio, nec dure permitterentur liberæ de questionibus opiniones, sed res tota disputando definiretur. Id vero sin minus in præsentia effici posset, fas sibi esset ad Ecclesias suas redire. Juvenalem porro Hierosolymitanum insinularunt, quasi malis artibus conaretur Phœniciam secundam et Arabiam in partes Cyrilli vocare. Dolebant enim unum hunc e patriarchis nominatim non fuisse accusatum.

Exstant litteræ die 13 Augusti scriptæ ad sacram synodum ab episcopis septem, Eulalio, Eutrechio, Acacio, Chrysaphio, Jeremia, Theodulo, Isaia, qui Constantinopoli versabantur. Suum illi studium in tuenda fide scripto testabantur Patribus, ut qui et in urbe rem strenue gererent, et Ephesinis Patribus animos adderent ad fortiter absolvendam victoriam, et parati essent ad petendam Ephesum, auxiliaremque operam ferendam, si placeret synodo, unde mandata sibi ad negotium commune gerendum mitti peterent.

Rescripsit quoque in eandem sententiam Dalmatius sanctæ synodo. Epistola vero, quia nondum edita est, afferenda videtur integra, tum Græce ut est in codice Vaticano, tum Latine. Sic ergo se habet.

Ἐπιστολὴ πεμφθεῖσα πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἐν τῇ Ἑρεσίῳ πόλει σύνοδον παρὰ Δακτυλίου τοῦ ἐκρωτάτου ἀρχιεπισκόπου.

Τὴν ἐπιστολὴν τὴν πεμφθεῖσαν μοι παρὰ τῆς ἐκκλησίας συνόδου ἰδεῖσθαι, καὶ γυνοῖς τὰ ἐν αὐτῇ ἐπιβεβαιώματα, ἐν

πρώτοις μὲν ἀλυπήθη σφόδρα διὰ τὰς συμβεβηκυίας ὑμῶν περιστάσεις τε καὶ θλίψεις. Ἐγγύραστο γὰρ ἐν τῇ ἐπιστολῇ, ὅτι τινας τῶν ἁγίων πατέρων αὐτοῦ διὰγοντες, ἐκ τῆς στενοχωρίας ἐτελεύτησαν. Λοιπὸν δὲ γινώσκετε, ὅσα ἰστοίως ἔχω πᾶσαν κίλευσιν ὑμῶν πληρῶσαι, καὶ ἐν οὐδενὶ παρεῖδον ἢ παραβλέπω, ἢ ἡμέλησα, καὶ μάλιστα ὅτι καὶ ὑπὲρ τῆς ὁρθοδόξου πίστεως ἴσθι τὸ πρᾶγμα καὶ ἀριῶζον πρὸς τὸν Θεόν· οὐδεὶς γὰρ δύναται ἀποστῆναι ἀπὸ Θεοῦ ἵαντος, καὶ ἄλλα τινὰ βουλευέσθαι. Οἱ γὰρ ὁρθοτομοῦντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας τοῦ Θεοῦ ζῶντος ἔχουσιν, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι· οἱ δὲ ἁπιστάμενοι ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος καταραμένοι εἰσὶν, ἐβριμμένοι εἰς εἰς σκότος τὸ ἐξώτερον, ὡς καὶ Νεστόριος, καὶ οἱ ἐμβρόντες αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ. Ὁ γὰρ Θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπαίδρυσε, καὶ ἠποδόμησε τὴν ἁγίαν σὺνδον πᾶσαν, καὶ τοὺς κόπους ἡμῶν, καὶ ἰδρώτας προσεβόησε. Εὐχαριστοῦμεν οὖν τῷ Θεῷ τῷ οὕτως εὐδοῦσαντι, καὶ τὴν νίκην ὑμῖν παρασχόντι ὑπὲρ τῆς πίστεως. Εὐχθε ὑπὲρ ἐμοῦ, παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν ἀγνοσύνην.

Epistola missa ad sanctam synodum Ephesinam a Dalmatio sanctissimo archimandrita.

Accepi epistolam a sancta synodo ad me missam, et legens quæ contineret, in primis indolui vehementer, propter ea quæ vobis acciderunt mala; scriptum enim erat in epistola, aliquos ex sanctis Patribus illi agentes, propter angustias locorum, extinctos esse. Cæterum scitote me prompte jussa qualibet vestra implendum, nec quidquam haclenus præterisse; neque enim negligenter aliquid provideo, nec incuriosus sum, cum præsertim res fidei orthodoxæ Deique agatur; nemo enim potest deficere a Deo vivente, et alia quædam consilia capere. Qui enim recte fractant verbum veritatis (II Tim. II, 15), Dei vitam habent, et in hoc sæculo, et in futuro: qui vero deficiunt a Dei gratia, eijciuntur in tenebras exteriores (Matth. VIII, 12), quemadmodum Nestorius et qui eadem cum ipso sentiunt: Deus enim et Pater Domini nostri Jesu Christi complacuit sibi in sancta synodo, eamque totam ut ædificium suum curat, vestrosque labores et sudores gratos habet. Gratias ergo agimus Deo, qui vos recta via duxit, et victoriam de fide vobis tribuit. Orate pro me, precor sanctitatem vestram.

In eodem codice Vaticano reperitur synodi responsum ad Dalmatium: breve illud quidem, si per seipsam spectetur, sed cui insertum sit quoddam velut parergum, de summa monasteriorum urbis regis præfectura Dalmatio collata, quod spernendum putavi propter ἀνιστορησίαν. Sic ergo synodus respondet.

Ἀντίγραφον πεμφθὲν παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου πρὸς τὸν κύριον Δαλμάτιον.

Ἡ ἁγία καὶ ἔσπευσμένη σύνοδος, ἡ συναχθεῖσα ἐν τῇ Ἐφεσίῳ μητροπόλει, κατὰ κίλευσιν Θεοδοσίου καὶ Οὐαλεντιανοῦ, τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχριστῶν βασιλείων, δεξαμένη τὴν ἐπιστολὴν τὴν πεμφθεῖσαν παρὰ Δαλματίου τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιμανδριτοῦ καὶ πατρὸς τῶν μοναχῶν, καὶ εὐρούσα αὐτὸν σπουδαίως κηνηθῆτα, καὶ διὰ τρισσάκοντα καὶ ὀκτὼ ἑτῶν ἐξεληθῆτα αὐτὸν ἐκ τοῦ κελίου αὐτοῦ, καὶ ἐπεληθῆτα πρὸς τὸν εὐσεβεστάτον καὶ φιλόχριστον βασιλέα, καὶ διδάξαντα αὐτὸν πάντα, τὰ παρακολουθήσαντα καὶ γιγνημίαια παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου περὶ τῆς καθ' ἡμῶν πίστεως τοῦ ἀνοσίου Νεστορίου.

Εὐχαριστοῦμεν Χριστῷ τῷ ἀληθινῷ Θεῷ ἡμῶν, τῷ οὕτως κηνηθῆσαι ὑμᾶς, ἀντιλαβέσθαι τοῦ ὁρθοῦ δόγματος τῆς πίστεως ἡμῶν, καὶ τοὺς ἡμῶν κόπους καὶ ἰδρώτας ἐμφανῆς καταστήσαντα, οὐ μόνον τοῖς εὐσεβεστάτοις βασιλεύουσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἁγιωτάτοις ἀρχιμανδριταῖς, καὶ παντὶ τῷ φιλοχριστῷ κλήρῳ καὶ τῷ λαῷ. Τίς γὰρ ἄλλος ἀνθρώπων συνεθέλετο ἡμῖν, εἰ μὴ μόνον ἡ ὑμετέρα ἀγνοῆσις; ἵνα γὰρ ἄλλου οὐκ ἐφανερῶθη ἡ ἀλήθεια, εἰ μὴ παρ' ὑμῶν· τοῦτοσί τε τοῦ κυροῦ Δαλματίου· τούτου χάριν πάντες ἡμεῖς τὰς χεῖρας ἐκτείνομεν πρὸς τὸν φιλόχριστον καὶ ἀγαθὸν Θεόν, ὑπὲρ εὐχίας καὶ σωτηρίας τῶν εὐσεβεστάτων ἡμῶν βασιλείων, καὶ τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης. Παρακαλοῦμεν οὖν ὑμᾶς ἐπὶ πλείον προτιθεσθαι ἡμῖν, καὶ ἀναπληροῦν τὸν τόπον ἡμῶν ἐν τοῖς αὐτοῖς ἀκακῶν περὶ τῆς πίστεως. Ὡς γὰρ ἔγνωμεν, ὅτι καὶ πρὸ τοῦ ἐπιδημῆσαι Νεστόριον ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀπεκάλυψέν σοι τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ὁ Θεός, καὶ ὅτι πᾶσι τοῖς ἐρχομένοις ἐν τῷ κελίῳ σου ἔλεγες· Προσέχετε ἑαυτοὺς, ἀδελφοί, ὅτι κακὸν θησίον ἐπιδημῆσεν τῇ πόλει ταύτῃ, καὶ πολλοὺς ἔχει βλάβαι τῇ διδασκαλίᾳ αὐτοῦ.

Ἡ ἁγία καὶ ὁμοῦσις τριάς φυλάξει σε ἐβρωμένον ψυχῇ καὶ σώματι, ἀνυμνῶντα Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν. Ἦμερ ἔχον ὑπὲρ ἡμῶν, ἐσιώτατε ἀδελφε.

Exemplum epistolæ missæ a sancta synodo ad dominum Dalmatium.

Cum sancta et œcumenica synodus in Ephesiorum metropoli congregata jussu Theodosii et Valentiniæ, religiosissimorum et Christo amabilium imperatorum, accepisset epistolam missam a Dalmatio sanctissimo archimandrita, et monachorum Patre, et ipsum comperisset, urgente fidei zelo, post quadraginta et octo annos egressum ex sua cellula ivisse ad piissimum et Christianissimum imperatorem, eumque docuisse omnia quæ proposita sunt, quæque effecta a sancta synodo, pro depositione impij Nestorii.

Gratias agimus Christo, vero Deo nostro, qui vos ita impulit juvare rectum dogma fidei nostræ, et nostras tandem labores sudoresque demonstrasse, non tantum piissimis imperatoribus, sed etiam sanctissimis archimandrita, totique Christo amabili clero, ac populo. Nam quis alius hominum opem nobis tulit præter vestram sanctitatem? cum a nullo manifestata sit veritas, præter quam a vobis, id est, a domino Dalmatio. Cujus rei gratia nos omnes manus supplices extendimus ad benignum bonorumque parentem Deum, pro felici vita et tranquillitate piissimorum nostrorum imperatorum, ac sanctitatis vestræ. Hertamur vos igitur adjungi nobis, ad amplius aliquid præstandum, et implendum illic nostrum locum in his quæ oriuntur fidei negotiis. Quam-

quam hortatione non est opus, novimus enim Deum tibi revelasse, quæ Nestorius in corde gereret, antequam Constantinopoli palam grassaretur, teque jam tum omnibus in monasterio existentibus dicere solitam: *Cave te vobis, fratres, siquidem mala bestia hac in urbe grassatur, et multos sua doctrina inficit.*

Sancta et consubstantialis Trinitas servet te incolumem mente et corpore, prædicantem Christum Deum nostrum. Ora pro nobis, sanctissime frater.

Cum legati partium sub finem Augusti Chalcedonem tenuissent, jussi sunt ibidem subsistere, propter tumultuantes monachos, si qua tamen fides Theodoro id causanti. Eo loci fama didicerunt, Nestorium ante octo dies, quam adveniret, Epheso dimissum, ut iret quo liberet. Quod cum foret præjudicium non leve causæ, tantum catholicis letitiæ bonæque spei fecit, quantum vicissim doloris metusque Orientalibus, propter inclinationem Theodosii in meliorem partem. *Postquam Chalcedonem venimus (nam Constantinopolim, neque nos, neque nostri adversarii intrare permisi sumus, propter seditiones bonorum monachorum), fama accepimus, inquit Theodoretus, quod ante octo dies, quam compareremus, dominus Nestorius ab Epheso dimissus sit, ut eam quo liberet: unde valde doluimus, quandoquidem vere ea quæ illicite et absque judicio facta sunt jura robore habere videntur.*

Die quarto Septembris Orientalium legati ad suos Ephesum scripserunt: quo die Chalcedone transiturus exspectabatur imperator in villam Rufinianam, ubi statuerat audire causam. Et vero convocatos eo loci audivit non semel, sed quartum etiam, immo et quintum, et quidem satis benevole in speciem; unde victoriam sibi intempestive gratulati sunt, litteris ad suos Ephesum datis. Narrant enim ea quæ obtulerant imperatori accepta fuisse; quæ synodi legati, rejecta; reprehensum a se Acacium, quod passibilem Deitatem dixisset, et ad tantam blasphemiam cohorruisse Theodosium; ab eo imperatum fuisse, ut suam quisque sententiam scripto traderet, nec aliam ab ipsis propositam quam Nicenam; populum, probante imperatore, Constantinopoli ad se confluere, enixeque petere ut pro fide strenue pugnarent, vixque a se relineri, ne adversarii noceat.

Tam felicem exitum certaminis Orientales legatis suis ex urbe Ephesina congratulati sunt, eosque simul monuerunt, catholicæ synodi Patres, quos Ægyptios vocabant, perinde se gerere ac prius, id est, causas diducere, quæ plurimæ deferebantur, Ecclesiis diversis providere, etc. Remiserunt ipsis quoque subscripta a se exemplaria duo fidei Nicænæ, unaque expositionem capitulorum a Cyrillo recens factam, ac etiam libellum imperatori offerendum. Hoc in libello post actas pro favore suis præstito gratias summisso pro Nestorio, cujus nomen tacent, quia ingratum imperatori audiverant, abjecte supplicabant. Quid enim abjectius istis verbis: *Oramus, et ante vestigiis vestra provolvimur, ut nos cum longanimitate humiliantes vestræ pietati suscipiatis, et juste pelentes de offensa persona ab his qui receperunt hæretica capitula Cyrilli,* etc. Dederunt insuper in mandatis ut totis viribus pro Nestorio facerent; neque suo nomine consentirent umquam in restitutionem Cyrilli et Memnonis; nisi capitula damnarentur: ea quippe eo usque execrabantur, ut ne unum quidem recipere vellent, etsi mors intentaretur.

Compressus est aliquot post diebus impetus exsultantis inconsiderate letitiæ: releunte siquidem in urbem imperatore, jussi sunt synodi catholicæ legati comitari, ut episcopum Constantinopoli ordinarent, Orientalibus interim Chalcedone relictis; qui libello ad Theodosium misso petierunt, ne qua fieret ordinatio, priusquam dogmata examinarentur, vaticinantes alioqui ingentia, quæ forte machinabantur, inde mala oritura. Aiebant enim: *Necessarium duximus ut præsentibus litteris doceremus vestram pietatem, coram Deo et Christo ipso ac sancto Spiritu, quod si quis ordinatus fuerit, antequam discutiantur recta dogmata ab his qui hæretica sentiunt, necesse sit ut tota Ecclesia scindatur, tam clero quam plebibus dissidentibus: nullus enim priorum feret hæretica colentibus communionem dari, propriamque salutem annihilari. Si autem hæc futura sunt, tunc vestra pietas præter suam mentem agere cogetur; nam et schisma præter sententiam invalescat, et eos qui pro pietate certant, contristabit, non ferentes, ut suæ animæ pereant, et constant contentiosus impia Cyrilli dogmata, quæ justificare volunt. Multi autem, qui pietati student, et omnes nos, qui ex Orientali diocesi, et vestræ provinciæ ex diocesi Ponti, et Asiæ, et Thraciæ, et Illyrici, et Italianum Cyrilli dogmata admitti non sinent; qui et vestræ pietati librum beatissimi Ambrosii miserunt adversa pullulanti hule superstitioni docentem. Quapropter ne hoc eveniat, et vestra pietas magis conturbetur, supplicamus, precamur, obsecramus, ut edicat, ne ordinatio antea fiat, donec orthodoxa fides firmetur.*

Libello nihil aliud responsi datum, nisi quod facta est legatis Orientalium, suisque apud Ephesum sociis, libera potestas redeundi ad suas Ecclesias. Quod cum rescissent, libellum tertium imperatori miserunt, non modo iracundiæ plenum, sed recordis etiam exprobrationis, immo et impudentis comminationis. Ansi sunt quippe Theodosio objicere: primum, quod ipsos illusisset. *Vocati sumus, inqueiebant, ad confirmandam sanctorum Patrum fidem; verumtamen usque in præsentem diem Chalcedone retenti sumus, et nunc ad propria dimittimur.* Deinde, quod Orientales præ aliis despiceret: *Cæterum non illorum tantum, sed et noster rex es; neque enim parva portio regni tui est Oriens.* Tertio, quod fidem proderet propter rationes politicas: *Ne despiciat vestra majestas fidem, quæ adulteratur, in quam et vos, et progenitores vestri baptizati estis; qua et nunc opus habetis in bello quo Africanam premittis.* Quarto, quod damnationis æternæ se reum faceret: *Si qui permissi sunt Ecclesias habere, animus eorum qui ad se accedunt, et si quis ipsos voleat videre, occidant.* Quinto, denique,

quod eum se præstaret cum quo perinde agendum sit ac cum reijciatis verbum Dei, atque apostolos persequentibus. Si post hanc nostram obsecrationem, hanc quæ caram Deo data est doctrinam non susceperit vestra pietas, nos etiam pulverem pedum excutiemus, et clamabimus cum beato Paulo: Mundi sumus a sanguine vestro (Act. xx, 26).

Nihil effectum hoc etiam libello: quare post acceptam abundantiam potestatem, mandarunt suis Ephesum quo loco res essent, deploratam scilicet Nestorii causam, cum nemo posset ferre ipsius nomen: Cyrillianos tyrannide, fraudibus, adulatione, donis omnes decepsisse: vix tandem precibus ab imperatore impetratam redeundi ad suas Ecclesias facultatem, sed ea lege, ut et Ægyptius et Memnon Ephesius in suis locis manerent. Sic enim, aiebat, poterit Ægyptius omnes excæcare muneribus suis: sic ut ille quidem, cum innumera fecerit mala, ad thronum suum redeat; iste vir imocens vix ad suam mansionem dimittatur.

Antequam vero Chalcedone recederent, Theodoretus sermonem habuit sane virulentum, quo valediceret legatorum nomine Nestorii fautoribus, qui Chalcedonem traiecerant, ut dicentem audirent: *Terribiles Profundis fluctus transire ausi estis*, inquebat, *ut nostram audiat vocem, quam vestri pastoris vocis effigiem palatis: desideratis enim audire jucundas vestri pastoris fistulas, pastoris quem pastores socii calamis occiderunt*, etc. Joannes qui aderat, excepit de more dicentis verba, salutansque extremum auditores, eos ad obstinationem in errore incendit, facta catholicis calumnia, quasi patibilem Deitatem dicerent, factaque corporis et Deitatis naturam unam, quod antea quoque Theodoretus objecerat: *Sancta lex est*, aiebat Joannes, *ut patribus accepta serantur ea quæ filiorum sunt. Meus igitur est Galaad, et meus est Manasses: immo non mei sunt, sed Dei, qui vestram cum nostra congregavit Ecclesiam, et hunc pro pietate zelum cum aliis domis largitus est. Equidem inter vos ideo surrexi, ut dicendo salutarem simul et valedicerem; etenim vobiscum sumus ad fratres nostros contendentes.*

Jam vero quid a suis legatis œcumenica synodus acceperit, etsi non est proditum litteris, quod sciam; ex eo tamen intelligitur, quod Patres, post difficilem pugnam cum Christi hostibus, sic tamquam gloriosi duces, parva victoria, laureati suas Ecclesias reverserint; ipseque Cyrillus die 30 Octobris, qui tertius mensis Athyr, secundum Ægyptios, Alexandriam appulerit, ubi a suis, quasi triumphantis exercitus ductor, acceptus est. Et vero decima nona homilia, qua diem Paschatis in annum 452 edixit, Epinicion sibi quoddam videtur cecidisse, quod tamen præ modestiæ studio, ut et classicum anni prioris, allegoricis figuris temperavit. *Opportune*, inquit, *rursum, quod Psalmographi lyra antiquis occinuit, nos quoque ad vos usurpabimus: Omnes gentes plaudite manibus, jubilate Deo in voce exsultationis (Psal. xlvii, 2). Hoc est, victorale carmen occinamus Christo, vicit namque pro nobis mundum (Col. ii, 15), quandoquidem scilicet ipse ait, triumphavitque principatus, dominationes, atque mundi rectores tenebrarum harum, spiritualis nequitie in cœlestibus (I Cor. xv, 24), nosque hoc pacto ereptos ex illorum sævitia ab antiquis criminibus liberavit, affigens cruci, quod contra nos erat, chirographum (Col. ii, 14), ut ob hoc ipsum scilicet gaudentes dicamus: Ubi est, mors, victoria tua (Osée xiii, 14)?*

Quadrimestri spatio post abdicationem Nestorii elapso, octavo kal. Novembris, id est, die 25 Octobris, qui Dominicus, synodus episcoporum, sive qui a catholicis Epheso missi fuerant, sive qui forte Constantinoполи reperti, aut etiam e provincia convenerant, urbis regie episcopum ordinavit Maximianum ex monacho presbyterum, non excultissimum quidem litteris, sed fidei probatæ, pacisq; amantem, et pietatis operibus deditum. Nulli erat ille clericorum parti ingratus, imo sedi apostolicæ, cuius legati aderant, eo acceptior, quod in Ecclesia Romana posuerat primæ sacræ militiæ rudimenta. Atque hæc causa fuit cur Proclo et Philippo anteferretur, viris alioqui doctrina et pietate præstantibus, sed qui studiis clericorum contrariis foverentur.

Statim ab ordinatione synodus litteras de more dedit ad primas sedes, atque etiam ad episcopos veteris Epiri, quos schismatici fallere tentabant, proinde ac si sanctæ synodi communionem fruerentur, quamvis a pristina sententia non recessissent. Quamobrem canones qui in septima actione leguntur, ad ipsos missi sunt, ex quibus certiores redderentur de iis quæ contra schismaticos et Nestorianos decreta fuerant, et qualis dein pœna illis constituta esset, qui cum ipsis communicare præsumerent.

Litteris a synodo Alexandriam ad Cyrillum directis, suas singulares adjunxit novus episcopus, quibus sanctum Christi confessorum pro meritis laudaret, peteretque tanti præsulis, sive precibus juvari, sive consiliis informari, sive perpetuo charitatis vinculo devinciri. Addidit et suas tum synodicis, tum imperialibus ad S. Cœlestinum summum pontificem, quas omnes perferendas acceperunt Joannes presbyter, et Epictetus diaconus. Non exstant tres illæ, quod sciam; earum tamen mentio fit in responsionibus Cœlestini ad singulas: unde scimus epistolarum perlatores venisse Romam ad diem natalem Domini; lectas imperatoris litteras, aliasque, ut opinor, in maximo cœtu apud Sanctum Petrum, ac summa omnium gratulatione exceptas. *Religiosos filios meos*, inquit pontifex, *Joannem presbyterum, et Epictetum diaconum, tantæ rei nuntios, cum totius Ecclesiæ gratulatione suscepimus; et lectis in tota Christianæ plebis congregatione, apud beatissimum apostolum Petrum, vestræ pietatis apicibus, Deo nostro pro vobis vota persolvimus. Ita enim ad nos, agente Domino, pervenerunt, ut ad eum diem, quo celebramus Christi Dei nostri natum, secundum carnem, cui quæstio inferebatur, concurrerent, et impietatem convicti universa congregatione confutaret.*

Orientalis, cum intellexissent, nulla sure protestationis habita ratione, Maximianum fuisse ordinatum, in

suas quisque provincias abierunt, certi numquam aut Alexandrinis, aut Constantinopolitanis communione jungi; quippe qui Cyrillum iure, ut ipsis quidem videbatur, a se depositum, vitioque ordinatum Maximianum, præcessore per injuriam dejecto, causarentur. Atque hinc ortum est, ut cum dux tantum ineundæ pacis conditiones huc usque exigenter, consensus in depositionem Nestorii, et ejusdem errorum damnatio, tertia insuper accesserit, approbatio ordinationis Maximiani.

Theodoretus, quo nemo impatientius ferebat, sive Nestorii exauctorationem, sive Cyrilli restitutionem, non contentus reprehensionibus anathematismorum, quas ante synodum, impulsu Joannis Antiocheni, ediderat. in Orientem redux, instigante diabolo, ut ait Mercator, opus conscripsit adversus Cyrillum et sanctum concilium Ephesinum, quod aliquando ab argumento inscriptum reperitur, *Περί των θρονονόμων*, aliquando a numero librorum, *Πενταβιβλος*, quinque enim libris continetur. Scribendi occasione explicat in præfatione. *Præquam conventus apud Ephesum celebraretur, duodecim capitulis strictim aperteque restitimus, ut præcisus horum fieret intellectus, etiam studiorum et rationis expertibus. Quia vero se manifestum, qui ista protulit, in concilio declaravit, et plures ex iis qui corruerant, imperiti potius, nec ulla dogmatis imbuti notitia, p̄ hanc arbitrari sunt, operæ pretium visum est iterum contra niti, sermonemque distendere et succisam blasphemiam multipliciter confutare, ut ignorantibus evidentius approbemus, quemadmodum Evangeliiis declararentur adversæ, quæ nunc ab istis maxime proferuntur.*

Sub idem tempus, videtur Eutherius Thyansenium episcopus scripsisse, ad Eustathium Parnassi episcopum, opus viginti sive libris sive capitibus distinctum, cujus est mentio apud Photium, sub nomine Theodoret; totum vero reperitur inter opera Athanasii. Tempus autem his ex verbis facile intelligitur: *Quomodo potero mendacii omnia nunc turbantia cohibere impetus, quando temeritatis et impudentiæ plena sunt quæ dicuntur omnia. Dicuntur autem summa cum impudentia et arrogantia, ut nunc quidem quod ausi haecenas non sumi, ausuri sint: usque adeo hæreticorum malitia non jam amplius clam leviterque simplicioribus insidiatura; sed ut quæ summam omnium potestatem habeat, nullum non facinus sit patratura; sumptoque sibi in omnes imperio, leges præscriptura; ad placita sua quosvis pertractura; obedientiam subitam flagitatura; cognitura causas; pœnas a diligentioribus pietatis cultoribus exactura; et hunc quidem involutura injuriis; patria pulsatura alterum. huic accusationum textura laqueos; illum de dignitatis suæ gradu deturbatura; aliam dejectura audacia; alium vocum inanium ampullis in nasam tractura. Taceo vincula, carceres, multctus, infamiam, flagella, miserabilia cædium spectacula; atque hujus tragediæ multi sacrorum antistites auctores sunt. O audaciam minime sacram! o intoleranda jura! peracturis sacra, aut doctris blandissima illa in ore est salutatio, pax omnibus. Hæc cum sint Theodoretæ et Orientalium querelis paria, eodem tempore proculdubio composita dici debent.*

Dum hæc in Oriente geruntur, Cyrillus synodo Constantinopolitana Maximianoque respondit; illi gratulatus de constituto antistite; istum laudibus exornans, et de fide edoctum, monitis ad rem bene gerendam informans. Utræque responsio venit Constantinopolim, opinor, cum homilia paschali, id est, circa finem Novembris aut Decembris initia. Eodem venit, quatuor totis post mensibus, Cælestini respondentis quadruplex epistola; quælibet enim data legitur idibus Martii anni consequentis, Joanne et Epicteto festinantibus festum diem Paschatis sua in Ecclesia celebrare, cum natalem Domini Romæ peregissent. *Hanc, ait Cælestinus, sollicitudinem nostram præsentibus probarunt Deo amabiles filii et charissimi, atque animis nostris acceptissimi. Joannes presbyter et Epictetus diaconus, quos reversos ad vos festinato remisimus; sollicitus hoc agentes, ut quos diebus Dominicæ natiuitatis accepimus, resurrectionis Dominicæ tempore redderemus.*

ANNO CCCCLXXII.

Cur porro tres fere menses pontificis responsum clerici urbis regiæ expectaverint, causa fuit procul dubio invaletudo Cælestini, qui vigesimo secundo die a scriptis litteris migravit ad Deum.

In his vero litteris sanctissimi pontificis eluceat vigilantia pastoralis in promovenda Ecclesiæ pace, apostolicus vigor in profligandis hæresibus, disciplinæ studium adversus animos errorum pertinaces, mansuetudo erga pœnitentes, et paterna pietas in omnes. Senis tamen optimi, cupientis dissolvi, et esse cum Christo, votis unum deerat, illudque quasi victoriæ necessaria quædam absolutio, nimirum, pax Ecclesiæ, communio Antiochenorum cum aliis, et Nestorii deportatio ultra metuendi metas. Id ab imperatore postulat verbis, ut a summo pontifice, efficacissimis. *Obsecramus et poscimus, sub illius invocatione quem colitis, fidei vestræ, ut quod consuestis, arma præstetis. Nunc enim est omnis opponenda custodia, ne rapax lupo omnibus Domini gregis, cum sævierit exclusus, rursus serpentino lapsu ad mortem perveniat animum, effossis qua potest parte cuniculis; nec enim potest quiescere, cum prædæ suæ rabidus cupiat incubare. Munimen sanis, remedia præbeta sanandis; vallate muris fidei vestræ religionis catholicæ veritatem, per quos et credentes muniti sint, et tanti sequaces erroris non audeant introire. Illic plenus victoriæ vestræ fructus est, nihil relinquere quod rursus Dei Ecclesie debeat formidare. Quem igitur universorum eiecit sententia sacerdotum, in prædicatione sacrilega perdurantem, eum vestra clementia ab omni societate removeat, ut facultatem aliquos perdendi non habeat.*

Neque vero pius princeps pati debuit, irritas esse optimi Patris preces: quare adhibito in consilium Maximiano aliisque episcopis, et clero Constantinopolitane Ecclesiæ, de pace ineunda cum Cyrillo, scripsit

Joanni Antiocheno, Acacii Beroensi, et Simeoni Stylitæ : Joanni quidem, ut in concordiam veniret; aliis vero duobus, ut suis precibus apud Deum consiliisque negotium urgerent.

Aristolaus tribunus, cum potestate missus, imperatorias litteras detulit, utrumque antistitem coactus, aut per se conspirare in conditiones pacis, aut Nicomediam venire, tamdiu ibidem moraturos, sine spe videndi principis, quamdiu concordēs non forent. Sanctio Theodosii caret quidem omnino temporis nota; mense tamen Aprili datam ex eo constat, quod dum daretur, nondum Constantinopoli auditum esset de morte Cælestini, quæ contigit die sexto Aprilis. *Dum prædicti, ait imperator, episcopi sponderent si Nestorii depositioni subscriberes, illiusque doctrinam anathematizares, fore ut omnis altercationis materia mox e medio tolleretur, Cyrillusque sanctissimus Alexandriæ episcopus, cum suis, et sanctissimus Cælestinus quoque gloriosæ Romæ episcopus, ac reliqui omnes, quotquot ubique sunt orthodoxæ fidei sacerdotes, cum tua pietate ad communionem redirent, etc.*

Joannes, acceptis mandatis, concilium coegit apud Acacium Beroensem, sive Antiochiæ tunc ille adfuerit, ut erat solitus, sive potius Beroam Joannes ipse ad senem contenderit cum suis episcopis : quod ex Theodoretī verbis suo loco conclusimus.

Lectis in concilio divalibus scriptis, quibus imperabatur consensio in dejectionem Nestorii, et dogmatum ejusdem damnatio, atque adeo confessio victoriæ a Cyrillo obtentæ, mirum quantum commoti Orientalium animi fuerint : re tamen deliberata, placuit, non prius imperata facere, quam omnes fallendi artes exhaustæ essent. Constitutum igitur ut Joannes quidem per se rem pacis ageret, nec ulla ratione committeret ut Nicomediam ire cogeretur; Cyrillus vero ad conditiones callide adigeretur, quibus Orientalium honori esset consultum : nempe ut omnia ipsius scripta abolerentur, omnesque uni Nicænæ confessioni subscriberent. *Posteaquam vero, inquit Cyrillus (epist. ad Acacium), Orientalibus regum decretum expositum est, et tanquam factum ex eorum episcoporum sententia, qui Constantinopoli aderant, concilio nescio quo, apud sanctissimum piissimumque Beroensem episcopum Acacium congressi, scribi ad me curarunt conventionis modum, id est, sanctarum Ecclesiarum pacis, nisi eo modo, quem ipsi præscriberent, fieri non debere; erat autem ea petitio gratis ac molesta : volebant enim ea omnia aboleri, quæ vel epistolis, vel tomis, vel libris evulgaveram; et soli fidei, quæ a sanctis Patribus nostris Nicænæ edita fuerat, consentire.*

Absurdæ ejusmodi conditiones proponendæ visæ sunt, privatis litteris quas Acacius Beroensis, sic tanquam pacis sequester, Cyrillo scriberet : ut si reciperentur, propter auctoritatem scribentis, Cyrillus victoria excidisse videretur; sin repellentur, locus esset jam calumniæ Cyrillo faciendæ velut pacis inimico, et alterius tentandæ viæ, qua cogeretur vel invitus. Scripsit Acacius, ut erat deliberatum; Cyrillus vero, *Ego, inquit, ad ista ita rescripsi : Expositioni fidei quam Nicæni Patres ediderunt adhæremus omnes, nihil prorsus eorum quæ in ipsa continentur labefactantes; sunt enim ea omnia recte inculpateque tradita; neque tutum est post illam fidei editionem quidquam adhuc curiosius tractare. Quæ vero recte contra Nestorii blasphemias scripsimus, ea ejusmodi esse, ut nulla nobis ratione persuaderi possit ut recte scripta esse negemus. Opus proinde magis esse ut ipsi juxta piensissimi Christique amantis imperatoris decretum, immo vero sanctæ synodi Ephesinæ sanctionem, illum, qui contra salvatoris Christi gloriam pugnavit, ejicerent, impiasque illius blasphemias anathemate insectarentur, ejusque depositioni consentirent, ac sanctissimi piissimique episcopi Maximiani ordinationem approbarent.*

Orientales spe sua frustrati, iterum ad artes confugerunt, quas Cyrillus ita narrat : *Illis litteris sibi redditis, miserunt Alexandriam religiosissimum et piissimum episcopum Paulum Emesenum, cum quo diu multumque de iis rebus disserui, quæ Ephesi præter jus et officium dictæ factæque fuerant. Quia vero, istis oblivioni contradictis, iis potius curis insistendum videbatur, quæ majoris momenti ac ponderis erant, interrogavi numquid litterarum a piissimo Joanne episcopo attulisset. Mox ille epistolam reddidit, non ea quæ debuit habentem, sed potius non quo conveniebat modo dictatam : complectebatur enim irritationis vim potius quam exhortationis. Hanc itaque non acceptari. Nam cum meam animi ægritudinem, qua fueram affectus ex iis quæ præcesserant, et ab ipsis Ephesi facta fuerant, excusatione aliqua demulcere debuissent, tantum abest ut id fecerint, ut se quoque propter sacrorum dogmatum zelum jure optimo mihi succensuisse dicerent. At ex me audiebant nec divinum zelum ipsos movisse, nec quod pro veritatis dogmatis pugnarent aciem adversum me componere; sed quod hominum assentationibus locum darent, ac eorum qui tum potentes videbantur amicitias sibi conciliarent.*

Neque vero Paulus ipse fraudibus abstinuit : nam cum litteras attulisset querelarum plenas, paratum se tamen ostendit, tria quæ Cyrillus volebat, suo Orientaliumque omnium nomine implere : utrumque vero calide, ut factorum veniam Cyrillus obtinuisse potius quam dedisse videretur, et Orientales factum Pauli dissimulare magis se causarentur, quam vel approbasse vel mandasse. Qua prudentia fraudem dissolverit Cyrillus narrat his verbis (*Epist. ad Donatum*) : *Cum has litteras misissem, animadvertentes se communionem recipere non posse, nisi ea quæ facere debebant prius perfecissent, miserunt Alexandriam Paulum reverendissimum religiosissimumque Emesenum episcopum, qui ad me litteras afferret, communionis quidem instaurationem conceperunt, parum tamen recte dictatas : præ se ferebant enim quasdam quærelas adversus nos habere, quasi quædam in sacro concilio, neque recte dicta, neque recte facta essent. Verum hujusmodi quidem epistolas non admisi, sed respondi : Cum de prioribus veniam petere deberent, quomodo novas iterum contumeliās inferre audent? Cum*

autem memoratus piissimus episcopus factum excusaret, juramentoque affirmaret, non esse hoc illorum propositum; sed ex mera animi simplicitate ad id scribendum progressos esse, charitatis causa purgationem admisi. *Emesenus non prius illum ad synaxim recepi, quam dato libello Nestorii dogmata sua scripto anathematizasset, neque illum pro deposito habere confessus esset, et ordinationi religiosissimi episcopi Maximiani assensisset. Petiit autem ut istis a se omnium religiosissimorum orientalium episcoporum loco oblatis libellis, nihil amplius exigere: quod nulla ratione fieri sum passus; sed una cum domino meo præclarissimo tribuno ac notario Aristolae duos e nostris clericis nisi Antiochiam, chartamque tradidi mandans, ut si Joannes reverendissimus Ecclesie Antiochenæ episcopus subscripserit, et illam acceperit, tunc demum litteras de communione redderent.*

Aliam rursus artem adhibuit Paulus pejorem priore, ut vel statuta synodi convelleret, vel causas impeditæ pacis in Cyrillum rejiceret: siquidem contendit unam Nestorii depositionem sufficere ad sopientias turbas quas unus excitarat; cæteros episcopos in suas sedes restituendos, atque ipsos adeo quatuor nominatim dejectos, Helladium, Eutherium, Himerium et Dorotheum. *Sciat et hoc quoque tua sanctitas, scribit Donato Cyrillus, religiosissimum piensissimumque episcopum Paulum initio plurimum insituisse, Helladii, Eutherii, Himerii et Dorothei depositorum causa, obnixaque rogasse ut quæ contra ipsos decreta erant, abrogarentur: affirmabat enim pacem Ecclesiarem aliter fieri non posse, nisi id quoque fuisset adjectum. Ego vero respondebam, rem ipsum impossibilem covari, eo quod nos istud nunquam essemus permitturi. Manserunt itaque in eodem schismate, in quo etiam nunc perseverant; neque ulla eorum in conditionibus de pace sanctarum Ecclesiarum propositis facta est mentio.*

Orientalis, cum cernerent omnes suas machinas infringi, paruerunt tandem imperatoris jussis et Cyrilli postulatis; non tamen ita quin adhuc fraudis quiddam adderent, quo viderentur id obtinuisse quod Ephesi contenderant, nempe, ut de dogmate prius ageretur quam de personis; utque pars qualibet suæ fidei expositionem scripto daret, et de duodecim capitulis siceretur: id enim est impetratum a Cyrillo, cordatus forte, propter studium pacis, se gerente cum fraudulentiæ quam par esset; siquidem inde Orientales occasionem sumpserunt spargendi in vulgus mendacii, quasi sua capitula retractasset, et in Orientalium sententiam venisset.

Scripsit igitur Cyrillo Joannes, sed ambiguus verbis, quibus non tam aperuisse mentem videatur quam texisse: testatus enim est neque sponte se in concordiam venisse, sed jussu imperatoris; neque alia de causa expositionem fidei mittere, quam ut occluderet os adoriri volentibus; neque unionem naturarum *ἑνωσιν* admittere, sed unionem tantum; neque Virginem simpliciter *θεοτόκον κατὰ ταύτην τῆς ἀσπυγγύτου ἑνωσως ἔνωσιν*; neque damnare dogmata Nestorii, sed voces novas et profanas. Quæ omnia ancipitem facere possunt sensum: si quidem sententiam dixit non aliis verbis quam quibus ipse etiam Nestorius non invitus uteretur. Nestorius enim confessus est, et *θεοτόκον* esse Virginem sanctam; et unitas naturas inconfuse; et unum Filium Dominumque Christum; et Verbum carnem factum; et ex ipsa conceptione templum quod assumpsit sibi univisse, et cætera quæ Joannes persecutus est.

Dum ita geritur negotium pacis, partim Antiochiæ, partim in Ægypto, Theodoretus ægre ferens rem non evenire ex animi sui sententia, litteras dedit ad geminum Andream, monachum scilicet Constantinopolitanum, et Samosatenum episcopum; dedit et ad Joannem Antiochenum, atque Himerium Nicæmediensem, quibus testatur se quidem nihil in epistola Cyrilli reperisse quod videretur sanæ doctrinæ pugnare, quippe cum in ea capitulis contraria continerentur; se tamen non posse, etsi extrema quæque impendeant, nec in depositionem Nestorii, quem miris laudibus afficit, consentire; nec dogmatum damnationem subscribere, sine exceptione, qua significaret damnare se dogmata, cujuscunque tandem essent, ut consuleretur Nestorii personæ. *Cujus, inquit, sanctissimi episcopi, qui doctrinam indiscrete anathematizet, pietatem ipsam anathematizare videntur.*

Cum tribunus moras pertæsus, Alexandria, quo venerat accelerandi negotii causa, Antiochiam ad Joannem urgendum rediret, Cyrillus misit una duos e suis clericis, quibus chartam tradidit, mandans, ut si Joannes subscriberet et illam acciperet, tunc demum litteras ei de communione redderent. In charta continebantur tres conditiones pacis, sic enim scribit Cyrillus (*Epist. ad Donatum*): *Cum igitur piissimus Joannes subscripsisset, cæterique, qui cum ipso illustriores erant; cumque Nestorii doctrinam anathematizassent, et quod ipsum pro deposito haberent professi essent; ac Maximiani religiosissimi piensissimique episcopi ordinationem approbassent, communionem illis restituimus.* Theodoretus, ut Joanni non aderat, cum pax constitueretur, ita neque subscripsit cum aliis; sed in suo recessu turbas meditabatur, inimo sollicitabat animos episcoporum suæ provinciae, quos etiam cogebat, velut in synodos, sicubi commodum foret: quamobrem ab imperatore postmodum jussus est, veluti pacis publicæ perturbator, Cyri se continere.

Paulus Emesenus, rebus utrinque compositis, postquam obtulisset libellum Cyrillo, quo consentiret in omnes conditiones pacis, non tantum communionem recepit, sed etiam potestatem habende ad populum, presidente Cyrillo in magna ecclesia, homilix die 25 Decembris, qua catholice locutus de incarnatione Verbi et Deipara virgine, tantos plausus a plebe acclamante accepit, ut non solum abruptere sermonem coactus sit, sed etiam partem in primum Januarii diem differre. Observa in vulgæis editionibus sub finem verba perverti, quæ sic restituenda sunt. *Populus dixit: Fili Theophili, et Athanasii, et Cyrilli. Episcopus Paulus dixit: Patris sapientiam audiamus. quæ nostras quidem orthodoxorum mentes exsuscitat: hostium vero Ecclesie actus*

prosternit, etc. Dicentis verba excepit Cyrillus de more, sermonemque commendans, *Hæcimus, inquit, vobis aquam ex sacro fonte: doctoris, inquam, qui ante nos disseruit; qui Spiritus sancti lumine illustratus, exposuit vobis magnum ac venerandam Salvatoris nostri mysterium, etc.*

ANNO CCCCXXXIII.

Postquam intellexit Theodoretus negotium omnino peractum esse, scriptumque a Joanne Antiochæno, non tantum ad majores sedes, sed etiam ad imperatorem, quo testaretur se et dogmata Nestorii damnare, et ejus depositi ordinationique Maximiani consentire; dedit iterum ad Himerium litteras, quibus animi sui impotentiam simul et factionis fraudes prodidit. Ad ipsum quoque Nestorium epistolam misit, quasi pignus quoddam suæ in tuendis hæretici partibus perverciæ. *His, inquit, quæ contra tuam venerationem injuste atque inique patrata sunt, nec si mihi utramque manum quis abscinderet, potero præbere consensum, divina præcumbit mihi cooperante gratia, et infirmitatem anime sublevante. Hoc autem etiam his qui hæc exigunt, certum litteris feci, et vestre sanctitati, quid eis a me rescriptum sit, exempla transmissi, quatenus agnoscat quod nullum tempus nos per divinam gratiam commutabit.*

Quin etiam in vicinas provincias suis litteris laudem sparsit, neque apologiam Orientalium a Nestorii sententia abhorreere, neque Cyrillum in pristina opinione mansisse; sed in contrariam potius venisse; immo novam fidei expositionem recepisse, Nicæna despecta. Hæc et alia sparsisse Theodoretum constat certis argumentis, etsi nomen ipsius tacuerit Cyrillus, Acacio ea de re monenti respondeas. Neque vero contentus his mendacis vicinos tentasse, Constantinopolim eadem scripsit, immo et in Epirum, atque etiam, ut prius, in Italiam ad Ravennatem, Aquileiensem et Mediolanensem episcopos, quæ ut reselleret Cyrillus, coactus est Acacio in Cappadociam, et Eulogio Constantinopolim, et Bonato in Epirum veterem, litteras mittere. Neque enim ea pax omnibus probata fuit, tum Antiochiæ, dubitantibus ex episcoporum numero adhuc aliquibus, verba sunt Liberati, *Cyrillo communicare, putantibus eum errasse, et postea veritatem agnovisse, et culpantibus Joannem, cur ab eo non expetierit capitulorum ejus damnationem; tum Constantinopoli, unde quidam de patris, pergit Liberatus, per Eulogium presbyterum et apocrisarium Alexandrinæ Ecclesiæ culpaverunt Cyrillum, cur susceperit ab Orientalibus episcopis duarum confessionem naturarum, quod Nestorius dixit et docuit.*

Alexandriæ quoque nonnulli præ imperitiâ, aut etiam propter improbitatem, obstrepbant, quasi aut Joannes Antiochenus ipse non scripsisset consentanea Pauli sermoni, aut Cyrillus in Orientalium partes nimia quadam *οὐκ ανωπιζ* inclinasset. Quamobrem in ecclesia, facto sermone, Cyrillus jussit palam utrasque litteras pacis recitari. *Confessi sunt, inquit, Deo amantissimi episcopi ibi constituti rectam et sine profanatione fidem. Quæ autem scripsit ad me Deo amantissimus et reverendissimus episcopus Antiochiæ Joannes, quæ ego ad eum rescripserim, Deo favente, audietis. Irrepsit error in notam temporis, quam habent vulgati codices; neque enim die vigesimo octavo Pharmuthi, sed Tybi, factus est sermo, id est, non vigesimo tertio Aprilis, sed Januarii. Nam quomodo pax composita sub initium Januarii, aut tandem Cyrillus ovississet referre ad populum; aut rationis, cur tandem dilata sit relatio, non meminisset?*

Ubi primum pax composita est, Cyrillus et Joannes, suis singuli litteris ad summum pontificem Sixtum retulerunt. Litteris consentanea exposuerunt legati Romam reversi sub finem Aprilis. Certe apud sanctum Petrum, et litteræ in consensu lectæ sunt, et auditi legati ab episcopis qui ad diem natalem Sixti conveniant. Is erat dies vigesimus sextus Aprilis. *O relatio, inquit pontifex (Epist. ad Cyril.), digna mittente, digna conventu! gaudii celestis judicium tales habere debuit cognitores; et quia res et causa deposit, locum quoque convenit non tacere. Ad beatum apostolum Petrum fraternitas universa convenit. Ecce auditorium congruens auditoribus, conveniens audiendis. Iibuerunt coepiscopi nostri illum congratulationis testem, quem habemus honoris exordium. sanctæ namque et venerabili synodo, quam natalis mihi dies, favente Domino, congregant, quia sic credendum est, ipse præcedit, quandoquidem probatur, nec spiritu, nec corpore defuisse. Adfuit palma, qui contentioni non defuit: juvit animorum vota nostrorum, qui videt simbolo primum inter apostolos tradito devolari: non passus est nefandum caput gaudere solatiis, nec turburi diu sivit lutulento gurgite fontis illius percipui puritatem. Ad nos reversi fratres, ad nos, inquam, qui morbum communi studio persequentes, animarum curavimus sanitatem. Et alibi. Audicit universa fraternitas, quæ ad natalis mei convenerat diem, etc.*

Nestorius interim, in suo secessu monasterii Euprepiani, non desinebat turbare; sed cum esset superbe miser, audebat, deploratis licet rebus suis, sperare pristinam dignitatem, ideoque coactis amicorum cœtibz, collectisque eorumdem munere opibus, parabat unde posset aliquando redimere amissam aulicorum gratiam, atque ita pergebat hæresim fovere, suisque in partibus retinere provinciæ episcopos, clericosque plures: quin et conciliabat sibi non paucos, et eos maxime, quos vel Cyrilli odium, vel invidia in Joannem, vel pacis inite taxillum urebat.

Jam quartum fere annum exegerat, nihil remittens impiæ sollicitudinis in procurando negotio, cum Joannes pertæsus turbarum quibus provinciam suam scindi videbat, indignatusque sua monita pertinaciter a Nestorio contemni, atque etiam, ut multi tradunt, impulsus studio fidei, quam peti tandem agnoverat, conversa vetere amicitia Nestorii in justam pacis fideique unionem, petiit ab imperatore, procul amandari malorum auctorem, nec ægre obtinuit, annitente Proclo, qui Maximiano successerat in sedem Constantinopolitanam.

Deportationis edictum habetur in quinta parte concilii Ephesini, capite 12 editionis Peltanz; deest in li-
 miana et regia, refertur a Baronio ad annum 436, caret vero temporis nota: unde factum ut Baronius, cum
 in inscriptione apud Peltanum legisset, *Antigraphum decreti imperatoris ad Isidorum prætorii præfectum con-
 sulemque, de exilio Nestorii missum*, ad eum annum retulerit quo Isidorus consulatum gessit. Verum cum
 Nestorius quatuor tantum annos in monasterio Euprepii ante exilium egerit, cumque longe probabilissimum
 sit, non prius editam sanctionem de comburendis Nestorii libris, quam de Nestorio deportando, edictum quo
 de agitur pertinere oportet ad initium anni 435, siquidem alterum de comburendis libris consignatur in co-
 dice Theodosiano in nonas Augusti; in Justiniano ut kal. Augusti, Theodosio xv. et Valentiano iv
 AA. CC.

Deportatus in Oasim Nestorio, ejusque libris igne damnatis, tentaverunt nihilominus, qui hæretico adhere-
 bant, efficere, si qua ratione possent, ut injuriam passus Nestorius crederetur, et librorum factura sarciretur:
 cum enim eo vel unico, vel præcipuo capite damnatus esset, quod nova de incarnatione Verbi, Patri-
 busque contraria doceret, Diodori Tarsensis et Theodori Mopsuesteni, virorum fama celebris, et in pace
 defunctorum, libros sparserunt, aut certe collectanea singulis Cyrilli capitulis respondentia, Nestorianisque
 consona, eaque, ut ab omnibus legi possent, in ipsam quoque Syrorum Armenorumque et Persarum linguam
 vertierunt. Hac autem arte usi sunt, ut proci a primis scribis negotium ageretur primum, ne facile inter-
 verti posset; tum paulatim inde, cum dogmata videri possent multitudine firmari, ad majores Ecclesias su-
 breperetur. Erant vero hujus consilii auctores duo præcipui, Theodoretus et Ibas, societate studiorum con-
 junctissimi, et doctrina nobiles; ille episcopus, iste adhuc presbyter; utaque pariter Cyrillo infans.
 Theodoretus episcopus Phœnicie pervertendis studebat, Ibas libris in peregrinam linguam vertendis; ambo
 turbanda Ecclesiarum paci.

Acacius Melitenæ et Rabulas Edessæ episcopi Armenos scripto monuerunt de cavenda hæreticis Nestorianis
 veneno, quod sibi propinatam accepissent Theodori libris. Aduoniti illi coævenerunt, et ex synodo presby-
 teros duos, Leontium et Aberium Constantinopolim ad Proclum miserunt, cum libellis et Theodori volumine,
 doceri expectantes quæ doctrina melior, Theodori an Acacii, atque Rabulæ: fecerant enim ipsi dubium Gi-
 licie episcopi, Acacium et Rabulam invidia scripsisse causati. Proclus re diligenter examinata, misit cele-
 brem ad Armenos de incarnatione epistolam, quam et Joanni Antiocheo probandam direxit; in ea vero, etsi
 Theodori dogmata, quæ et retulit, tum per se rationibus, tum subjunctis Patrum testimoniis egregie refelle-
 rit, tacendum tamen Theodori nomen putavit, propter famam viri Oriente toto celebris. Atque hinc ortæ gra-
 ves turbæ, monachis ex Armenia in Orientem ferentibus, immo et in urbem regiam, excerpta quædam ex
 libris Theodori, quæ, si jure damnatus esset Nestorius, non posse quoque eum suo auctore non damnari con-
 tenderent. Hinc et quæstio de nomine Theodori commovit Ecclesias. Dicitur enim Cyrillus scripsisse tres li-
 bros in Theodorum, unum in Diodorum, quibus nominatim utriusque dicta referret atque convelleret. Joa-
 nes Antiochenus coegit synodum, ex qua tres epistolas dedit, quibus Theodorum defenderet. Proclus in sen-
 tentia persistit, eaque scitilla videri potuit tunc temporis sopita, tribus magnarum sedium episcopis, Cyrillo
 Joanne ac Proclo, non ita post vita factis, donec tandem erupit in incendium, cui restinguendo par fuit solis
 quinta synodus, Theodori, Ibas et Theodoretii nominibus anathemate percussis.

Nonnulla excerptis Mercator ex Theodori libris de incarnatione, Latinaque facta suis Operibus inseruit.
 Eam ob rem historice hujusce memoria habita est: quidni enim et tunc laborem hunc suscepit Mercator, cum
 vel a Proclo tomus, sive epistola dogmatica scriberetur, vel monachi Armenii postea Constantinopolim suis
 querelis implerent.

Deportatus igitur in Oasim impius Christi hostis, longam scripsit eo loci miseriarum suarum historiam,
 sæpiusque, propter barbarorum incursiones, habitationem mutare coactus, malis tandem confectus est, et
 veribus detestabilem linguam depastis, infelicitè perit (a).

(a) Ex hac præfatione apertum est quam multa desint in editionibus vulgatis concilii Ephesini, etiam
 Romana, regique, immo et recentiore, cum ea tamen non minus ad hoc concilium pertineant, atque
 etiam magis necessaria sint, quam quæ habentur. Apertum etiam quam perturbate collocentur omnia
 fere in editionibus præfatis, et qua ratione pertur-
 batio tolli possit, eunctaque suum in ordinem ro-
 stitui.

Videatur ergo totum opus distribui debere quatuor
 in partes, quarum prima, quæ antecesserunt indi-
 cationem concilii, ejusque indicendi causam dederunt;
 secunda, quæ ab indicatione ad primam usque actio-
 nem acciderunt; tertia, quæ toto concilii tempore;
 postrema, quæ consecuta sunt, ad pacem usque Ec-
 clesiarum, deportationemque Nestorii, atque ortas
 in Armenia turbas, complectatur. Opus igitur totum
 continere debet negotium decem fere annorum: si-

A quidem prima pars quæ a fine anni 428 ad Novem-
 brem anni 430 scripta sunt comprehendet; secunda,
 quæ ab hoc mense Novembri ad diem vigesimum
 secundum Junii anni 431, quo die i. choata est syno-
 dus; tertia, quæ quatuor consequentibus mensibus
 habiti concilii; quarta, quæ a fine anni 431 ad ipsum
 pene annum 437 aut etiam 438. Quæ desunt in
 editionibus vulgatis, asteriscis notantur.

PRIMA PARS CONCILII EPHESINI,

A fine anni 428 ad diem 19 Novembris anni 430.

* Nestorii sermo primus de incarnatione Domini,
 seu de virgineo partu, dictus die 25 Decembris
 anni 428, Latine tantum.

* Eiusdem sermo secundus, vetus adversus Arianos
 et Macedonianos, habitus sub initium mensis Ja-
 nuarii anni 429, Græce et Latine.